

כ"ר חינוך ומשפחה – שאלות ומשאלות לשפז

"טובים השניים מן האחד"

א. על פי הפסוק "ושכנתי בתוך בני ישראל" (שמות, כ"ט, מ"ה) שאל הרב משה בלייכר שאלה

על מאמר חז"ל "איש ואישה זכו - שכניה בניהן" (סוטה, יז, ע"א).

מהי השאלה של הרב משה בלייכר, ומהי תשובתו על שאלה זו? (7 נקודות)

ב. (1) "אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב

וכיום הכיפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות..." (תענית, פרק ד', משנה ח').

ציין שני מאפיינים של הבגדים שלבשו בנות ירושלים במעמד זה, וכתוב את הנימוק

שהוזכר במשנה לאחד מן המאפיינים האלה.

(2) בני זוג שרוצים לבדוק את התאמתם זה לזה לקראת נישואין – מה עליהם לברר

וללבן ביניהם? כתוב שני פרטים.

(8 נקודות)

"טובים השניים מן האחד"

א. השאלה: מה לשכינו? השייכת לדברים גדולים ונשגבים ולמציאות החיים הפשוטה שבין איש לאישה?
התשובה: השכינה היא המחברת בין האיש לאישה, היא אשר דוחפת אותם להתאחד והיא זו שמביאה אותם להתחתן.

(עמ' 14)

ב. (1) מאפיינים: 1. בגדים לבנים. 2. שאולים.

נימוק: כדי שלא לבייש את מי שאין לו.

(עמ' 16)

(2) – שהשאיפות והמטרות שלהם משותפות.

– שהם יכולים לקיים משפחה, לגדל ולחנך ילדים בשותפות מלאה.

[הערה למעריך: לקבל תשובות נכונות נוספות].

(עמ' 17)

"טובים השניים מן האחד"

א. (1) אליעזר עבד אברהם ערך מבחן כדי למצוא ליצחק כלה בעלת תכונה מסוימת.

מהי התכונה הזאת, ומדוע חשוב שלכלה של יצחק תהיה דווקא תכונה זו?

(2) אליעזר עבד אברהם ביקש רשות מבני המשפחה של רבקה לקחת את רבקה ולהשיא אותה ליצחק.

מה הייתה התגובה של בני המשפחה, ומה למד רש"י מתגובה זו בנוגע לנישואין?

(7 נקודות)

"טובים השניים מן האחד"

א. (1) התכונה: גומלת חסדים.

חשוב שלכלה של יצחק תהיה דווקא תכונה זו כדי שתהיה מתאימה ליצחק, שגדל במשפחה גומלת חסדים.

(2) בני המשפחה אמרו שצריך לקרוא לרבקה ולשאל אותה.

רש"י למד מכך שנדרשת הסכמה של האישה ["מכאן שאין משיאין את האישה אלא מדעתה"].

(עמ' 15-16)

"טובים השניים מן האחד"

- א. כתוב שני דברים שבני זוג צריכים לבדוק כדי לקבוע את התאמתם לקראת נישואין. (4 נקודות)
- ב. (1) הרב אליהו דסלר ציטט את דברי המדרש האלה: "כל שאין לו אישה... אינו אדם שלם" (בראשית רבה, יז, ב). הסבר מדוע אדם שאין לו אישה אינו אדם שלם.
- (2) על פי הרב אליהו דסלר, הסבר מה גורם לאהבה בין בני זוג, ומה גורם לדעיכת האהבה ביניהם. (7 נקודות)

"טובים השניים מן האחד"

- א. - שהשאיפות והמטרות שלהם משותפות.
- שהם יכולים לקיים משפחה, לגדל ולחנך ילדים בשותפות מלאה.
[למעשה: על התלמיד לכתוב שני פרטים; לקבל תשובות נכונות נוספות.] (עמ' 17)
- ב. (1) אדם שאין לו אישה אינו אדם שלם [הוא חסר] מכיוון שהוא אינו יכול למלא את תפקידו. [לקבל: אין זה טבעי לאדם להיות בלי אישה. מסגרת הנישואין מזכה כל אחד מבני הזוג בתמיכה ובאמון הדדי ומאפשרת להם להשיג הישגים ולהגיע למחוזות שהם לא היו יכולים להגיע אליהם בכוחות עצמם].
- (2) נתינה הדדית גורמת לאהבה בין בני זוג ["כי הנותן יאהב"]. אולם ברגע שיתחילו לדרוש דרישות זה מזה – האהבה תדעך [ואושרם יתרחק]. (עמ' 18)

"טובים השניים מן האחד"

- א. על פי המדרש, מטרונה אחת שידכה בין עבדיה לשפחותיה בעקבות שיחה עם רבי יוסי בן חלפתא. (1) מה היו התוצאות של השידוכים האלה?
- (2) הסבר מה אפשר ללמוד ממדרש זה על הדרך ליצירת קשר בין בני זוג. (5 נקודות)

- ב. חז"ל דימו את יצירת הקשר בין בני זוג לקריעת ים סוף.
- הסבר דימוי זה על פי המהר"ל. (4 נקודות)
- ג. על פי הרב צבי יהודה קוק, בין האיש לאישה יש שוויון ויש שונות.
- כתוב במה שווים האיש והאישה, והסבר מהי המטרה של השונות ביניהם. (6 נקודות)

"טובים השניים מן האחד"

- א. (1) הזוגות רבו ביניהם ופצעו זה את זה – "זה אומר איני רוצה את זו, וזאת אומרת איני רוצה את זה".
- (2) חיבור בר קיימא בין שני אנשים שונים אינו דבר טכני, נדרשת התאמה רוחנית ונפשית כדי ליצור אחדות בין שניים [לקבל כל תשובה הגיונית ומתאימה]. (עמ' 20-21)
- ב. כשם שכל גדול לקרוע ים שהוא אחד לשני חלקים, כך פלא גדול לחבר שני דברים נפרדים לאחד. (עמ' 21).
- ג. האיש והאישה נבראו בצלם א-להים.
- המטרה של השונות ביניהם היא שישלימו זה את זה [וייצרו גילוי שלם של צלם א-להים של האדם בעולם הזה] ויהיו שניהם אחראים לקיום הדורות. (עמ' 22)

טובים השניים מן האחד

א. על פי הרב יוסף דב סולובייצ'יק, הכינויים של אדם וחווה בשני סיפורי הבריאה בפרשת בראשית מבטאים שתיים ממטרות הנישואין.

(1) מה הם הכינויים של אדם וחווה בסיפור הבריאה הראשון, ומהי מטרת הנישואין שבאה לידי ביטוי בכינויים אלה?

(2) מה הם הכינויים של אדם וחווה בסיפור הבריאה השני, ומהי מטרת הנישואין שבאה לידי ביטוי בכינויים אלה?

(6 נקודות)

ב. על פי מה שלמדת, כתוב שני דברים שצריך להתמקד בהם כשבוחרים בן זוג. (4 נקודות)

טובים השניים מן האחד

א. (1) הכינויים בסיפור הבריאה הראשון: זכר ונקבה. מטרת הנישואין: פרייה ורבייה, המשכיות הגזע.

(2) הכינויים בסיפור הבריאה השני: איש ואישה. מטרת הנישואין: צורך בידידות, יצירת קהילה קטנה. (עמ' 12-13; עמ' 14-15)

ב. דברים שבהם צריך להתמקד בבחירת בן זוג:

— תכונות ומידת טובות

— שאיפות ומטרות משותפות

— יכולת לקיים משפחה, לגדל ולחנך ילדים, בשותפות מלאה

[למעשה: די בשני דברים; לקבל תשובות המציינות את הייחוס המשפחתי ואת יראת ה' ותשובות מתאימות נוספות] (עמ' 16-17; עמ' 16-17)

"טובים השניים מן האחד"

א. "קשה לזווגם כקריעת ים סוף".

(1) הסבר את הקושי לזווג בני זוג.

(2) על פי המהר"ל, הסבר את הדימוי של זיווג זה לקריעת ים סוף.

(5 נקודות)

ב. (1) רבי עובדיה ספורנו והנצי"ב נחלקו בנוגע להבדל בין גברים לנשים.

עיין בדבריהם, וענה על השאלה שאחריהם.

1. "וַיִּבֶן ה' אֶל-לֵהִים אֶת הַצֶּלַע... לְאִשָּׁה: לִהְיוֹת לָהּ צוּרַת הָאִישׁ וְסִגְלוּתוֹ, וְשִׁתְהִיָּה נִבְדֶּלֶת מִמֶּנּוּ בְּכָל־

גִּשְׁמִיִּים בְּלִבָּד, אֲשֶׁר בָּם יִהְיֶה הַבְּדֵל בִּינֵיהֶם" (רבי עובדיה ספורנו, בראשית, ב', כ"ב).

2. "זָכַר וְנִקְבָּה בְּרָא אֶת־ם: לְלַמְדָּנוּ שֶׁהֵמָּה שְׁתֵּי בְרִיּוֹת... וּמִשּׁוֹם שֶׁהִזְכַּר מִזֶּה הַמִּין, אֵינוֹ דּוֹמֶה כָּל־

בְּתַכּוֹנָתוֹ לְנִקְבָּה מִזֶּה הַמִּין..." (הרב נפתלי צבי יהודה ברלין, הנצי"ב, העמק דבר, בראשית, א', כ"ז).

לפי כל אחד מן הפרשנים, הסבר את ההבדל שבין איש לאישה.

(2) הרב צבי יהודה קוק הצביע על השוויון הבסיסי שבין איש לאישה.

על פי הרב צבי יהודה קוק, הסבר במה האיש והאישה שווים, וכתוב כיצד הם משלימים זה את זה.

(10 נקודות)

התשובה היא 4

"טובים השניים מן האחד"

א. (1) הקושי לזווג בני זוג הוא בגלל היותם שונים זה מזה, הן במבנה הביולוגי שלהם הן במבנה הנפשי, ונדרשת התאמה רוחנית ונפשית כדי ליצור אחדות ביניהם.

(2) כשם שפלא גדול לקרוע ים שהוא אחד לשני חלקים, כך פלא גדול לחבר שני דברים נפרדים לאחד.
(עמ' 20)

ב. (1) לפי רבי עובדיה ספורנו ההבדל בין איש לאישה הוא פיזיולוגי בלבד.
לפי הנצי"ב ההבדל נוגע גם למכלול האישיות שלהם.

(2) הם שווים בצלם א-לוהים שבהם.
הם משלימים זה את זה באיבריהם השונים שעושים יחד את בניין האדם. שניהם יחד הם גילוי של צלם א-לוהים של האדם בעולם הזה, ושניהם גם אחראים לקיום הדורות.
(עמ' 20-21)

"טובים השניים מן האחד"

א. (1) על פי הרב יוסף דב סולובייצ'יק, מה הם הכינויים של אדם וחווה בסיפור הבריאה הראשון בספר בראשית, ומהי מטרת הנישואין שבאה לידי ביטוי בכינויים אלה?

(2) על פי הרב יוסף דב סולובייצ'יק, מה הם הכינויים של אדם וחווה בסיפור הבריאה השני בספר בראשית, ומהי מטרת הנישואין שבאה לידי ביטוי בכינויים אלה?
(7 נקודות)

ב. המדרש מספר על שיחה בין מטרונה לרבי יוסי בן חלפתא, שבעקבותיה: "מה עשתה [המטרונה]? שלחה והביאה אלף עבדים ואלף שפחות והעמידה אותן שורות שורות" (ויקרא רבה, פרשה ח, א).

(1) מה רצתה המטרונה להוכיח באמצעות מעשה זה, ומה היו התוצאות של המעשה שעשתה?
(2) לפי רבי יוסי בן חלפתא, מה הקב"ה עושה מאז בריאת העולם, ומה אפשר ללמוד מכך?
(8 נקודות)

"טובים השניים מן האחד"

א. (1) הכינויים בסיפור הבריאה הראשון: זכר ונקבה. מטרת הנישואין: פרייה ורבייה, המשכיות הגזע.
(2) הכינויים בסיפור הבריאה השני: איש ואישה. מטרת הנישואין: צורך בידידות, יצירת קהילה קטנה – תא משפחתי.
(עמ' 13-15)

ב. (1) המטרונה רצתה להוכיח שהיא יכולה לזווג זיווגים במהירות ובקלות.
תוצאות המעשה היו שהעבדים והשפחות אלו לאלו פצעו אלו את אלו, "זה אומר איני רוצה את זו, וזו אומרת איני רוצה את זה".
(2) מאז בריאת העולם הקב"ה יושב ומזווג זיווגים.
אפשר ללמוד מכך שזיווג זיווגים הוא פעולה שקשה לעשותה [לקבל]: זיווג זיווגים אינו פעולה שהיא טכנית בלבד.
(עמ' 19-20)

יצר ויצירה

א. יש שני מצבים שבהם גבר ואישה שאינם קרובי משפחה שוהים לבדם בחדר ואינם עוברים על איסור ייחוד.

- (1) ציין את שני המצבים האלה.
 - (2) בנוגע לכל אחד מן המצבים שציינת, הסבר מדוע הם אינם עוברים על איסור ייחוד.
- (5 נקודות)

ב. גבר ואישה שנוסעים לבדם במכונית, לא בשעת הדחק ולא במקום סכנה, אינם עוברים על איסור ייחוד אם מתקיימים שני תנאים. כתוב את שני התנאים. (5 נקודות)

יצר ויצירה

- א. (1) בחדר יש פתח פתוח לרשות הרבים; בעלה בעיר.
- (2) בחדר יש פתח פתוח לרשות הרבים — החשש מפני אנשים שיכולים להיכנס או לראות מונע את העברה. בעלה בעיר — החשש מפני הבעל שעלול להגיע מונע את העברה.
- ב. כאשר אפשר לראות מבחוץ את המתרחש במכונית, ומכוניות עוברות אחת לכמה דקות. (עמ' 42-43)

יצר ויצירה

א. "המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום... והוא אינו יודע שראיית העיניים עוון גדול" (רמב"ם, הלכות תשובה, פרק ד', הלכה ד').

- (1) מדוע המסתכל בעריות "מעלה על דעתו שאין בכך כלום"?
 - (2) מדוע ראיית העיניים היא "עוון גדול"? כתוב שתי סיבות.
- (8 נקודות)

ב. על פי הרמב"ם, איסור נגיעה של חיבה בין איש לאישה שאסורים זה לזה הוא איסור מן התורה, ואילו על פי הרמב"ן, איסור זה הוא מדברי חכמים.

- (1) הסבר את עמדתו של כל אחד מהם.
- (2) על פי הראי"ה קוק, מהו המצב שבו יסכים הרמב"ן לדעת הרמב"ם?

יצר ויצירה

- א. (1) כי הוא לא עשה מעשה ["שהוא אומר: וכי בעלתי או קרבתי אצלה?"].
 - (2) — הראייה גורמת למעשה העברה.
 - "העין הוא הפתח הראשון של יצר הרע שדרכו נכנס כוח החמדה והתאוה בלב האדם" (החפץ חיים).
 - אם האדם קולט תוכן שלילי באמצעות הראייה הוא מוריד בכך את רמתו הרוחנית [או: המוסרית].
- [הערה למעריך: די בשתי סיבות].

(עמ' 36)

ב. (1) לפי הרמב"ם זהו איסור בפני עצמו, ולפי הרמב"ן איסור זה משמש סייג המונע מן האדם לחטוא באיסורים חמורים נוספים.

(2) כאשר הקרבה היא בקביעות.

יצר ויצירה

- א. (1) "רבי נחמן בר שמואל... אמר: 'זירא א-להים את כל אשר עשה והנה טוב מאד' (בראשית, א', ל"א).
'הנה טוב' - זה יצר טוב. 'מאד' - זה יצר רע. וכי יצר הרע טוב מאוד?..."
(בראשית רבה ט, ז; קהלת רבה ג, ג)

"וכי יצר הרע טוב מאוד?" - כתוב את תשובת המדרש על שאלה זו.

- (2) בגמרא מסופר על ניסיון לבטל את יצר העריות.
כתוב בלשונך מה הייתה תוצאת הניסיון הזה, והסבר כיצד תוצאה זו מחזקת את תשובת המדרש.
(8 נקודות)

- ב. (1) "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת, ז', כ').
הסבר גורם אחד למצב זה.

- (2) הסבר כיצד החטא יכול לקדם את האדם מבחינה רוחנית.
(7 נקודות)

יצר ויצירה

- א. (1) "אילולי יצר הרע לא בנה אדם בית, ולא נשא אישה, ולא הוליד, ולא נשא ונתן".
(2) תוצאת הניסיון הייתה שלא הצליחו למצוא ביצה בת יומה בכל ארץ-ישראל.
בלי יצר הרע לא נוצרים חיים חדשים, העולם עומד מלכת, כתשובת המדרש.
(עמ' 33-34)

- ב. לקבל אחת מן התשובות האלה:

- (1) - האדם הוא "בעל גוף ויצר גופני הדוחף [אותו] לחטא" (עמ' 33).
- המלחמה עם היצר קשה ולא תמיד מנצחים בה (עמ' 47).
(2) לקבל אחת מן התשובות האלה:
- אם האדם נכשל בחטא הוא יכול לשוב בתשובה, לכבוש את יצרו ולהשליט את שכלו. בעל התשובה הוא מעל צדיק גמור, והכובש הוא מעל הישר מטבעו (עמ' 33).
- מהות הקימה של הצדיק היא דרך הנפילות שלו. היכולת לקום אחרי החטא, להתגבר ולחזור ולנסות להתקדם היא שבונה את האדם (עמ' 46).

יצר ויצירה

- א. (1) הסבר מהו איסור ייחוד.

- (2) מהו הטעם לאיסור ייחוד?

(5 נקודות)

- ב. כתוב את שני התנאים שבהם בן ובת שיוצאים לטיול יחד אינם עוברים על איסור ייחוד. (5 נקודות)

יצר ויצירה

- א. (1) איסור ייחוד הוא האיסור על איש ואישה שאינם נשואים להיות במקום שבו אנשים אחרים אינם באים אליו ואינם יכולים לראותם.

- (2) הטעם לאיסור ייחוד הוא החשש להגיע לעבירה.

(עמ' 40; 42; עמ' 41-42)

- ב. שני התנאים הם מקום מואר ומדי פעם בפעם עוברים שם אנשים (עמ' 43; עמ' 43).

יצר ויצירה

- א. (1) הסבר מדוע דווקא יצר התאוה בין המינים הוא היצר החזק ביותר של האדם.
 (2) "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך" (דברים, ו, ה') [...] בכל לבבך - בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע".
 (ברכות, פרק ט, משנה ה')

על פי הרב ישראל ליפשיץ ("תפארת ישראל"), הסבר כיצד על האדם לעבוד את ה' ביצר הרע שלו.

(6 נקודות)

- ב. מדוע אסור לרקוד ריקודים מעורבים אף שאין מגע פיזי בין הרוקדים לרוקדות? כתוב שני נימוקים.

(4 נקודות)

- ג. לפי הרב אלישע אבינר, אדם הנלחם ביצר הרע הוא כאדם המטפס על הר גבוה.

הסבר את הדימוי הזה. (5 נקודות)

יצר ויצירה

- א. (1) בזכות יצר התאוה בין המינים נוצרים חיים חדשים, "ולכן הוא החזק שביצרים".
 (2) באש של יצר הרע (כמו החמדה, התאוה, הכעס, הגאווה והקנאה) אדם ילחם את עצמו לפעולת המצווה ולעשיית מעשים טובים [הערה למעריך: לקבל גם דוגמה כתשובה].

(עמ' 34)

- ב. אסור לרקוד ריקודים מעורבים מן הסיבות האלה:

- מבטים גוררים הרהורים (הרהורי עבירה).
- משום שמירה על כבוד האישה — כבודן של הנשים נפגע מכיוון שהן נעשות למוצג, לחפץ שמתפעלים מהחיצוניות שלו ולא מהתוכן הפנימי.

— משום פריצת גדרי הצניעות.

[הערה למעריך: די בשני נימוקים]

(עמ' 44-45)

- ג. הסבר הדימוי: בעת הטיפוס על הר גבוה מטפסים ועולים למעלה, לעיתים מחליקים ונופלים ואז קמים וממשיכים הלאה. כך גם אדם שחטא — לא ייפול ברוחו ולא יתייאש מעצמו, אלא ימשיך לנסות לכבוש את יצרו (עמ' 48).

יצר ויצירה

- א. (1) לפי הרמב"ן, נגיעה של חיבה בין איש לאישה שאינם נשואים אסורה מדרבנן.

מדוע אסרו חכמים נגיעה זו?

- (2) על פי מה שלמדנו, הסבר טעם נוסף לאיסור נגיעה בין איש לאישה שאינם נשואים.

(8 נקודות)

- ב. הרב משה פיינשטיין פסק שנסיעה באוטובוס שגברים ונשים עומדים בו בצפיפות — מותרת.

- (1) מהו הנימוק של הרב פיינשטיין להיתר זה?

- (2) באיזה מצב ראוי להימנע מנסיעה באוטובוס שגברים ונשים עומדים בו בצפיפות?

(7 נקודות)

התשובה היא: אסור

יצר ויצירה

- א. (1) חכמים אסרו נגיעה זו משום סייג כדי למנוע מאדם לחטוא באיסורים חמורים יותר.
(2) — קרבת נפש פירושה אהבה, ואילו קרבת גוף פירושה תאוה. קרבת גוף ונפש פירושה מזיגה והיא מותרת וקדושה רק בנישואין.
— אין אפוטרופוס לעריות. כדי להדליק אש גדולה די בגפרור אחד.
— למגע בין איש לאישה יש משמעות עליונה וצריך לשמור אותו רק לחיבור שבין איש לאשתו. מגע בנסיבות אחרות מחליש וממעיט את הקדושה המיוחדת של המגע בין איש לאשתו.
[הערה למעריך: די בטעם אחד]
(עמ' 37-39; עמ' 39-40)
- ב. (1) הנימוק של הרב פיינשטיין: אין זה דרך תאוה וחובה. [כל איסור נגיעה בעריות הוא דווקא בדרך תאוה, ובלא דרך תאוה אין אפילו איסור מדרבנן].
(2) אדם שידוע שיבוא לידי הרהור והנסיעה באוטובוס אינה נחוצה לו, ראוי שיימנע מלנסוע באוטובוס שגברים ונשים עומדים בו בצפיפות.
(עמ' 39-40; עמ' 40-41)

יצר ויצירה

- א. "על יהלומים שומרים בצורה סגורה ומיוחדת" (הרב יוסף צבי רימון).
הסבר דימוי זה בנוגע ל"איסור נגיעה" בין איש לאישה שאינם נשואים זה לזה. (3 נקודות)
- ב. "כי שבע יפול צדיק וקם" (משלי, כ"ד, ט"ז).
הרב יצחק הוטנר כתב שני פירושים לפסוק זה. הוא קיבל פירוש אחד ודחה את האחר.
הסבר את הפירוש שדחה הרב יצחק הוטנר ואת הפירוש שהוא קיבל. (5 נקודות)
- ג. "בזמן שהינך מרגיש בקרבך סערת היצר, דע לך שבזה הינך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאתה נמצא במנוחה שלמה שאתה רוצה בה" (הרב יצחק הוטנר).
(1) במה אדם שמרגיש בקרבך סערת היצר "מתדמה אל הגדולים"?
(2) האם דברי הרב יצחק הוטנר מעודדים גם אותך? נמק את תשובתך.
(7 נקודות)

יצר ויצירה

- א. המגע בין איש לאישה הוא דבר יקר ונעלה וצריך להיזהר ולהשתמש בו רק לחיבור שבין איש לאשתו (עמ' 40; עמ' 39).
ב. הפירוש שהרב יצחק הוטנר דחה — אף על פי ששבע יפול צדיק, מכל מקום הוא קם.
הפירוש שהוא קיבל — מהות הקימה של הצדיק היא דרך שבע הנפילות שלו.
(עמ' 52; עמ' 46)
- ג. (1) גם הגדולים התמודדו עם היצר הרע, חוו מלחמות ומאבקים פנימיים, נפילות והתגברויות, עד שהגיעו למעלה שהגיעו אליה (עמ' 51-52; עמ' 45-46).
(2) לקבל כל תשובה מתאימה ומנומקת.

יצר ויצירה

א. (1) "כאשר האדם מתבונן במקומות לא צנועים... התאוה מחפשת לה מפלט".
(הרב אלי שיינפלד, היצר הלב והאדם)

במשפט המודגש בקו מתואר מצב שעלול להביא לידי סכנה. הסבר מהי סכנה זו.

(2) בחוברת הלימוד הוצעו כמה דרכים להימנע מהסתכלות במראות לא צנועים.

כתוב שתי הצעות מן החוברת או הצעה אחת מן החוברת והצעה אחת משלך.

(8 נקודות)

ב. (1) על פי הרמב"ם, איסור נגיעה של חיבה בין איש לאישה שאסורים זה על זה הוא איסור מן התורה, ואילו על פי

הרמב"ן, איסור זה הוא מדברי חכמים.

על פי הראי"ה קוק, מהו המצב שבו יסכים הרמב"ן לדעת הרמב"ם?

(2) "כדי להדליק אש גדולה אין צורך ביותר מגפרור אחד" (הרב אלימלך בר שאול).

הסבר דברים אלה בהקשר של איסור נגיעה.

(7 נקודות)

יצר ויצירה

א. (1) תאוה ללא פורקן מתסכלת את האדם והוא עלול לחפש נתיבים שיוכל לממש בהם את תאוותו.

(2) -- להתקין תוכנות שחוסמות ומסננות תכנים לא ראויים.

-- לא להיכנס למקומות שבהם יהיה קשה מאוד לעמוד בניסיון.

[הערה למעריך: אחת משתי ההצעות שהתלמיד כותב יכולה להיות משלו. לקבל כל הצעה מתאימה]

(עמ' 37)

ב. (1) כאשר הקרבה היא בקביעות.

(2) נתינת יד בין נער לנערה עלולה לגרום לסחף רגשות שאי אפשר לעצור אותם.

(עמ' 39-40)

יצר ויצירה

א. הרב יצחק בר ששת (הריב"ש) דן במקרה שבו אישה התלוננה שהשכן שלה הטריד אותה.

לאישה לא היו הוכחות או עדים, והשכן הכחיש את טענותיה כלפיו.

(1) מה פסק הריב"ש בעניין העונש לשכן, ומדוע?

(2) הריב"ש קבע כמה הוראות שנועדו למונע מן השכן להטריד אישה זו. כתוב שתי הוראות.

(7 נקודות)

ב. "והיה מחניך קדוש" (דברים, כ"ג, ט"ו) — הסבר ציווי זה. (3 נקודות)

ג. יש כמה הנחיות המיועדות לגברים ולנשים שנמצאים שעות רבות יחד במסגרת מעורבת.

ציין שלוש מן ההנחיות האלה. (5 נקודות)

יצר ויצירה

א. (1) הריב"ש פסק שאי אפשר להעניש את האיש רק על סמך טענות האישה, כי אין הוכחות לטענותיה.

(2) -- שאיש זה לא ידבר עם אישה זו מטוב ועד רע.

-- שלא ידורו באותה שכונה.

-- אם הוא מוחזק כחשוד על העריות ראוי לגעור בו ולאיים עליו בנידוי.

[הערה למעריך: על התלמיד לכתוב שתי הוראות.]

(עמ' 47-48)

ב. ציווי על שמירה מניבול פה בעת מלחמה ובכל מצב (עמ' 48).

ג. דיבור מכובד; הימנעות מקלות ראש; הימנעות מתנועות בעלות רמיזה מינית; הימנעות מחיבוק, נישוק ונגיעה;

הימנעות מהסתכלות לשם הנאה; לכבד את האחר ולא לפגוע בו; לא להשפיל ולא להטריד.

-- להימנע מלחמית לאיני שלוש הנחיות.]

יצר ויצירה

- א. (1) הסבר מדוע דווקא יצר התאוה בין המינים הוא היצר החזק ביותר של האדם.
 (2) "ואהבת את ה' א-להיך בכל לבבך..." (דברים, ו', ה'). 'בכל לבבך' - בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע".
 (ברכות, פרק ט', משנה ה')
- על פי הרב ישראל ליפשיץ ("תפארת ישראל"), הסבר כיצד על האדם לעבוד את ה' ביצר הרע שלו.
 (5 נקודות)
- ב. על פי הרב אלישע אבינר, אדם הנלחם ביצר הרע הוא כאדם המטפס על הר גבוה. הסבר את הדימוי הזה.
 (5 נקודות)

יצר ויצירה

- א. (1) יצר התאוה בין המינים הוא היצר החזק ביותר של האדם כי בזכותו נוצרים חיים חדשים.
 (2) באש של יצר הרע (כמו התמדה, התאוה, הכעס, הגאווה והקנאה) אדם ילהיב את עצמו לפעולות המצווה ולעשיית מעשים טובים [הערה למעריך: לקבל גם דוגמה כתשובה].
 (עמ' 34)
- ב. הסבר הדימוי: בעת הטיפוס על הר גבוה מטפסים ועולים למעלה, לעיתים מחליקים ונופלים ואז קמים וממשיכים הלאה. כך גם אדם שחטא - לא ייפול ברוחו ולא יתייאש מעצמו, אלא ימשיך לנסות לכבוש את יצרו (עמ' 54).

יצר ויצירה

- א. בנוגע לבריאת האדם כותב המדרש על שני סוגים של "בריות":
 "ברא בו ד' בריות מלמעלה וד' מלמטה" (בראשית רבה, פרשה יד, ג).
 לאחר מכן המדרש מפרט את שני הסוגים האלה.
 ציין שלוש דוגמאות משני הסוגים - לפחות דוגמה אחת מכל סוג (סך הכול - שלוש דוגמאות). (4 נקודות)
- ב. (1) בנוגע לרחצה מעורבת כתב הרב צבי יהודה הכהן קוק:
 "איך יעלה על הדעת להתרחץ עם נשים שאינן לבושות?... אנשים משיבים ומסבירים: 'כך התרגלנו'.
 זו תשובה שטחית..." ("צניעות", גן נעול).
 הסבר מדוע תשובה זו שטחית.
 (2) הרב צבי יהודה הכהן קוק המשיך וכתב:
 "אין על רחצה מעורבת שום תירוץ, חוץ מן היצר... כנגד היצר, חונן האדם בדעת" (שם).
 על פי ציטוט זה, הסבר את הדרך שהציע הרב צבי יהודה הכהן קוק להתמודד עם היצר.
 (7 נקודות)
- ג. מדוע אסור לרקוד ריקודים מעורבים אף שאין מגע פיזי בין הרוקדים לרוקדות? כתוב שני נימוקים. (4 נקודות)

חסידי - כלל אדם 11

יצר ויצירה

א. מלמטה: אוכל ושותה, פרה ורבה, מטיל גללים, מת.

מלמעלה: עומד, מדבר, מבין, רואה.

[הערה למעריך: על התלמיד לציין שלוש דוגמאות משני הסוגים (לפחות דוגמה אחת מכל סוג).]

(עמ' 32)

ב. (1) תשובה זו שטחית כי תפקידו של האדם הוא לתקן הרגלים לא טובים. "כך התרגלנו" זוהי הסרת אחריות.

(2) צריך להשתמש בדעת, בשכל הישר, שמבין את הנזק, ובאמצעות השכל להתגבר על היצר.

(עמ' 44)

ג. אסור לרקוד ריקודים מעורבים מן הסיבות האלה:

— מבטים גוררים הרהורים (הרהורי עבירה).

— משום שמירה על כבוד האישה — כבודן של הנשים נפגע מכיוון שהן נעשות מוצג, חפץ שמתפעלים מן החיצוניות שלו ולא מתוכנו הפנימי.

— משום פריצת גדרי התורה ודרכי הצניעות והטהרה.

[הערה למעריך: על התלמיד לכתוב שני נימוקים.]

(עמ' 45)

יצר ויצירה

א. על פי רבי נחמן מברסלב, לאחר שאדם חוטא ורוצה לשוב בתשובה, היצר הרע שלו טוען טענה שקרית כדי לגרום

לאדם לחשוב שהוא אינו יכול לשוב בתשובה.

מהי הטענה השקרית של היצר הרע? (4 נקודות)

ב. "רעה חולה היא אצלנו, שכאשר מתעסקים אנו בצדדי השלמות של גדולינו, הננו מטפלים בסיכום האחרון

של מעלתם" (הרב יצחק הוטנר, פחד יצחק, אגרות וכתבים).

(1) הרב יצחק הוטנר מצביע בדבריו על "רעה חולה".

הסבר מהי "רעה חולה" זו, וכתוב מה עלולה להיות ההשפעה השלילית של אותה "רעה חולה" על מי שרוצה

להיות "שתול בבית השם".

(2) על פי הרב יצחק הוטנר, מהי הדרך הראויה ללמוד ממעשיהם של גדולי ישראל?

(8 נקודות)

יצר ויצירה

א. הטענה השקרית: שה' הסתלק ממנו, והוא רחוק כל כך עד שאינו יכול לשוב (עמ' 51).

ב. (1) הסבר "רעה חולה": כאשר מתארים את מעלתם של גדולי ישראל מציינים רק את מעלתם הסופית, ומדלגים על

המאבק הפנימי שהתחולל בנפשם, וכך מתקבל הרושם שהם נולדו מושלמים בלי יצרים.

השפעה שלילית: אדם שמוצא בעצמו מכשולים נפילות וירידות, מרגיש שהוא לא "שתול בבית השם".

(2) הדרך הראויה ללמוד ממעשיהם של גדולי ישראל היא לחשוב על מלחמת היצר שלהם, על כל הנטיות השפלות

והנמוכות.

(עמ' 51-52)

א. "המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום... והוא אינו יודע שראיית העיניים עוון גדול".
(רמב"ם, הלכות תשובה, פרק ד', הלכה ד')

(1) מדוע המסתכל בעריות "מעלה על דעתו שאין בכך כלום"?

(2) מדוע ראיית העיניים היא "עוון גדול"?

(6 נקודות)

ב. "התאוה החומרית מולידה גם את גסות המידות" (הרב חיים כהן, "החלבן").

על פי הרב חיים כהן, הסבר מדוע התאוה החומרית מולידה את גסות המידות. (4 נקודות)

ג. יש כמה הנחיות המיועדות לגברים ולנשים שנמצאים שעות רבות יחד במסגרת מעורבת.

ציין שלוש מן ההנחיות האלה. (6 נקודות)

א. (1) המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום כי הוא לא עשה מעשה ["שהוא אומר: וכי בעלתי או

קרבתי אצלה?"].

(2) ראיית העיניים היא עוון גדול כיוון שהיא גורמת לאדם לעבור עבירה.

[לקבל: ראיית העיניים מרגילה את המתבונן לראות באישה אובייקט מיני, חפץ, ולא אדם בעל תוכן

ומהות – עמ' 38].

(עמ' 36)

ב. התאוה החומרית גורמת לאדם להתמקד בעצמו [אגואיזם], ומתוך שמבטו צר מתעוררת בו גסות המידות, ככעס,

הירות וקנאה (עמ' 38).

ג. ההנחיות הן: לדבר בכבוד; להימנע מקלות ראש; להימנע מתנועות בעלות רמיזה מינית; להימנע מחיבוק, נישוק

ונגיעה; להימנע מהסתכלות לשם הנאה; לכבד את האחר ולא לפגוע בו; לא להשפיל ולא להטריד (עמ' 49).

[הערה למעריך: על התלמיד לציין שלוש הנחיות].

א. הרב יצחק בר ששת (הריב"ש) דן במקרה שבו אישה התלוננה שהשכן שלה הטריד אותה. לאישה לא היו הוכחות

או עדים, והשכן הכחיש את טענותיה כלפיו.

(1) מה פסק הריב"ש בנוגע להענשת השכן?

(2) הריב"ש קבע כמה הוראות שנועדו למנוע מן השכן להטריד אישה זו. כתבו שתי הוראות.

(6 נקודות)

ב. "והיה מחניף קדוש ולא יראָה בך ערות דבר" (דברים כ"ג, ט"ו).

(1) על פי המדרש, מהו החטא שנחשב "ערות דבר"?

(2) על פי המהר"ל, חטא זה הוא פגיעה במהותו של האדם. הסבירו מדוע.

(5 נקודות)

ג. הראי"ה קוק פירש את ברכת "אזור ישראל בגבורה" כך:

"גבורה מיוחדת היא גבורתם של ישראל. גבורה המצטיינת לא בכיבושים שמכבשים את אחרים... אלא גבורה

שבעיקרה היא קשורה בכיבוש שהאדם כובש את עצמו" (עולת ראי"ה).

(1) על פי הראי"ה קוק, הסבירו כיצד באה לידי ביטוי גבורתם של ישראל. בתשובתכם התייחסו למילים

המודגשות בקו.

(2) כתבו דוגמה משלכם לגבורה זו.

תלמיד = כחמישי 13...

יצר ויצירה

- א. (1) הריב"ש פסק שאי אפשר להעניש את השכן רק על סמך טענות האשה [כי אין הוכחות לטענותיה].
 (2) - שאיש זה לא ידבר עם אשה זו מטוב ועד רע.
 - שלא ידורו באותה שכונה.
 - אם הוא מוחזק כחשוד על העריות ראוי לגעור בו ולאיים עליו בנידוי.
 [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שתי הוראות].
 (עמ' 47-48)

- ב. (1) ערוות דיבור. אן: ניבול פה.
 (2) כי חטא בדיבור הוא חטא בדבר אשר הוא צורת (מהות) האדם.
 (עמ' 48)
 ג. (1) גבורתם של ישראל באה לידי ביטוי בהתגברות האדם על תאוותיו, בכיבוש היצר והגוף (עמ' 50).
 (2) לקבל כל דוגמה מתאימה.

יצר ויצירה

- א. הרב יוסף צבי רימון כתב: "שימוש במגע... עם נשים אחרות - פרט לכך שיש בו קשר לא נכון ולא מתאים... הרי שיש בכך הפסד... של דבר חשוב כל כך" (צבא כהלכה, עמ' 260).
 מהו ההפסד שעליו מדובר בציטוט זה? (4 נקודות)
 ב. (1) מהו איסור ייחוד?
 (2) "ייזהר מן הייחוד שהוא הגורם הגדול" (רמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פרק כ"ב, הלכה כ').
 כתוב למה הייחוד גורם, והסבר מדוע הוא גורם לכך.
 (6 נקודות)

- ג. לפניך שלושה מקרים שבהם הייחוד מותר: "פתח פתוח", "בעלה בעיר", "שומר".
 הסבר שניים מן המקרים, וכתוב את סיבת ההיתר בכל אחד מן המקרים שהסברת. (6 נקודות)

יצר ויצירה

- א. הפסד של קדושת החיבור שבין איש לאשתו. אן: הפסד של הקדושה המיוחדת שנתן הקב"ה במגע שבין איש לאשתו (עמ' 40).
 ב. (1) איסור על איש ואישה שאינם נשואים זה לזה להיות במקום שבו אנשים אחרים אינם באים אליו ואינם יכולים לראותם.
 [הערה למעריכים: על התלמיד להתייחס הן לעובדה שהאיש והאישה אינם נשואים זה לזה הן למקום שבו הם נמצאים].

- (2) הייחוד גורם לעבור על איסורי עריות כי נפשו של אדם מתאוה לעריות וקשה לעמוד בפיתוי.
 (עמ' 41)

- ג. פתח פתוח - כאשר הדלת פתוחה לרשות הרבים. אן: כאשר החלון פתוח לרשות הרבים ואפשר לראות דרך החלון את הנעשה בחדר. סיבת ההיתר: האיש והאישה יחששו לעבור עבירה מחשש שמישהו ייכנס לחדר או יראה אותם דרך החלון.
 בעלה בעיר - כאשר בעלה של האישה נמצא באזור. סיבת ההיתר: האישה תחשוש לעבור עבירה מחשש שבעלה יגיע.
 שומר - כאשר נמצא עם האיש והאישה ילד או ילדה מעל גיל חמש. סיבת ההיתר: ילדים אינם שומרים סוד, והאיש והאישה יתביישו לעבור עבירה בנוכחותם.
 [הערה למעריכים: על התלמיד להסביר שני מקרים ואת סיבת ההיתר בהם].
 (עמ' 42-43)

מתי להינשא?

- א. (1) על פי חז"ל, גיל הנישואין הוא שמונה-עשרה. אולם הרב אלישע אבינר כתב שבימינו הגיל המתאים לנישואין מאוחר יותר.
הסבר שתי סיבות להבדל זה.
(2) על פי הרמב"ם, כתוב סיבה אחת להקדמת לימוד תורה לנישואין, וכתוב סיבה אחת להקדמת נישואין ללימוד תורה.
(9 נקודות)
- ב. (1) הסבר את תוכן הפסוקים שמהם למדו חז"ל שמציאת פרנסה קודמת לנישואין.
(2) כתוב שיקול אחד הנוגע לימינו להקדים נישואין למציאת פרנסה.
(6 נקודות)

מתי להינשא?

- א. (1) — בגרות רגשית — בימינו רוב הנערים אינם בוגרים מבחינה רגשית. בימי קדם תהליכי ההתבגרות הנפשית היו מואצים. רוב הנערים שהגיעו לגיל שמונה-עשרה כבר היו בשלים לבנות בית.
— אחריות לנהל משפחה — למרבית הנערים היום חסרה אחריות לנהל משפחה בגיל שמונה-עשרה. בימי קדם בני העשרה כבר היו שותפים מלאים בכלכלת הבית והייתה להם אחריות על ניהולו.
— מבנה המשפחה ורמת הציפיות ההדדיות של בני הזוג — בימינו רמת הציפיות הרגשיות ההדדיות של בני הזוג גבוהה יותר מבעבר. לכן בגרות רגשית מפותחת מאוד היא תנאי לנישואין מוצלחים.
[הערה למעריך: די בשתי סיבות].
(עמ' 52)
- (2) סיבה להקדמת לימוד תורה — עול הפרנסה לא יאפשר ללמוד תורה לאחר הנישואין.
סיבה להקדמת נישואין — יצר הרע מתגבר, והאדם בא לידי הרהורי עבירה.
(עמ' 53-54)
- ב. (1) הפסוקים המציינים את החוזרים ממלחמת הרשות מתארים ראשית אדם שבנה בית ולא חנכו, ולאחר מכן אדם שנטע כרם ולא חנכו, ולבסוף אדם שאירס אישה ולא לקחה. [לימדה תורה דרך ארץ שיבנה אדם בית ויטע כרם ואחר כך ישא אישה"] (עמ' 55-56).
(2) בימינו זמן רב מושקע בלימודים, בשירות הצבאי והלאומי ועוד, ובשל כך שנים רבות עוברות עד שהאדם מגיע לבשלות מקצועית, ולכן יש אנשים שמקדימים נישואין לפרנסה (עמ' 56).

גיל הנישואין: שידוכין

- א. על פי הרב אליקים לבנון, הסבר מדוע חברות בין נער לנערה אינה מומלצת. (3 נקודות)
- ב. "אסור לאדם שיקדש את האישה עד שיראנה [...]" ורחמנא אמר: 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא, י"ט, י"ח).
(קידושין, מא, ע"א)
- (1) כתוב מדוע אסרו חכמים על האדם לקדש אישה "עד שיראנה". בתשובתך הסבר את הקשר בין הפסוק "ואהבת לרעך כמוך" לאיסור זה.
- (2) "עד שיראנה" — כתוב מהי הראייה הנדרשת מן האדם, והסבר מה אפשר ללמוד מחובה זו על הדרך שבה בני זוג מחליטים להינשא.

אליהם: בלב תח 15

גיל הנישואין: שידוכין

- א. הרבה אנרגייה מופנית לטובת הקשר הזה, ועוד יותר לשמירה על ההלכות של בינו לבינה, ובעקבות כך הפוטנציאל של שניהם אינו יוצא אל הפועל (עמ' 58).
- ב. (1) חכמים אסרו לשאת אישה "עד שיראנה" שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, ואז יעבור על המצווה "ואהבת לרעך כמוך". נשיאת אישה בלי לראותה לפני כן עלולה לגרום לאדם לעבור על המצווה "ואהבת לרעך כמוך".
- (2) הראייה הנדרשת מן האדם היא ראיית האישה לעומק ולא רק באופן חיצוני [כדי שהיכרות ביניהם תהיה היכרות משמעותית].
- הדרך שבה מחליטים להינשא צריכה להיות לאחר היכרות משמעותית ובדיקת התאמה בין הצדדים [לקבל: קבלת ההחלטה צריכה להיות ברצינות ובכובד ראש ולא חפוזה].
- (עמ' 64)

מתי להינשא?

- א. הסבר מדוע "אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה" (קידושין, מא, ע"א). (4 נקודות)
- ב. (1) בגמרא מסופר שרב הונא סירב להביט בפניו של רב המנונא, מפני שרב המנונא היה בן יתום מעשרים שנה ועדיין לא נשא אישה.
- לפי רב הונא, הסבר מדוע יש להתחתן בגיל צעיר (עד גיל עשרים).
- (2) הסבר שני נימוקים לדחיית גיל הנישואין בימינו. (8 נקודות)
- ג. הרמב"ם התיר לאדם לאחר את נישואיו כדי שיוכל ללמוד תורה.
- מהו הכלל ההלכתי שעל פיו התיר זאת הרמב"ם? (3 נקודות)

מתי להינשא?

- א. ההחלטה להינשא צריכה להיות של בני הזוג עצמם לאחר בדיקת התאמה ביניהם, ולכן צריך שהבת תגדל ותאמר בפלוגי אני רוצה (עמ' 57-58; עמ' 52).
- ב. (1) יש להתחתן בגיל צעיר כדי לא להיכשל בהרהורי עבירה כל הזמן (עמ' 62-63; עמ' 57-58).
- (2) — בגרות רגשית — בימינו רוב הנערים אינם בוגרים מבחינה רגשית. בימי קדם תהליכי ההתבגרות הנפשית היו מואצים. רוב הנערים שהגיעו לגיל שמונה-עשרה כבר היו בשלים לבנות בית.
- אחריות לנהל משפחה — למרבית הנערים היום חסרה אחריות לניהול משפחה בגיל שמונה-עשרה. בימי קדם בני העשרה כבר היו שותפים מלאים בכלכלת הבית והייתה להם אחריות חלקית לניהולו.
- מבנה המשפחה ורמת הציפיות ההדדיות של בני הזוג — בימינו רמת הציפיות הרגשיות ההדדיות של בני הזוג גבוהה יותר מבעבר. לכן בגרות רגשית מפותחת מאוד היא תנאי לנישואין מוצלחים.
- [הערה למעורר: די בשני נימוקים].
- (עמ' 59-58; עמ' 52)
- ג. הכלל ההלכתי הוא העוסק במצווה פטור מן המצווה (עמ' 59; עמ' 53).

מתי להינשא?

- א. במשנה נאמר: "בן שמונה עשרה לחופה" (אבות, פרק ה', משנה כ"א).
- הסבר שני גורמים המשפיעים על דחיית גיל הנישואין בימינו. (7 נקודות)
- ב. (1) "הרהורי עבירה קשין מעבירה" (יומא, כט, ע"א).
- כתוב שני טעמים לקביעה זו.
- (2) הרב אליקים לבנון כתב משל על אילנות כדי להסביר מהו השלב המתאים לנישואין.
- הסבר את המשל ואת הנמשל.

מתי להינשא?

- א. - בימינו מרבית הצעירים אינם כשירים לנישואין בגיל שמונה עשרה. חסרות להם בגרות רגשית ואחריות לנהל משפחה. [בעבר נערים היו שותפים מלאים בכלכלת הבית ולכן תהליכי ההתבגרות הנפשית היו מואצים].
- בימינו רמת הציפיות הרגשיות ההדדיות של בני הזוג הרבה יותר גבוהה מבעבר.
- (עמ' 58-59)

- ב. (1) - רגילות המחשבה מביאה לידי עבירה.
- הרהור תלוי בלב, וכשמטמאים את הנפש הנמצאת בלב במחשבה רעה קשה יותר מן העבירה עצמה, כי העושה עבירה אין מחשבתו טרודה כל כך.
- (2) המשל: אילנות גדלים במרחק כדי שהשורשים והענפים של אילן אחד לא יפריעו לשורשים ולענפים של אילן אחר. לאחר שכל אילן גדל ונתן פרי - אפשר לקטוף מכל אילן את פריו הבשל ולעשות מן הפירות מרקחת. הנמשל: נער ונערה צריכים לגדול במרחק זה מזה ולפתח את האישיות שלהם באופן עצמאי. רק לאחר שיגיעו למוכנות ולבשלות יקימו את ביתם יחד.
- (עמ' 62-64)

מתי להינשא?

- א. "ייתכן שחז"ל סברו שנער בן י"ח ואף צעיר מזה, בוגר מספיק להקים משפחה איתנה... זה איננו המצב בימינו. מרבית הנערים אינם כשירים לנישואין בגיל י"ח" (הרב אלישע אבינר).
- גיל הנישואין בימינו מאוחר מגיל הנישואין שהיה נהוג בימי חז"ל. הסבירו שתי סיבות לכך. (6 נקודות)
- ב. "ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה והיה מתיירא מלישא אישה..." (רמב"ם, הלכות אישות, פרק טו, הלכה ב).
- (1) הסבירו מדוע מי שעוסק בתורה עלול להתיירא מלישא אישה.
- (2) על פי הרמב"ם, מהו הנימוק ההלכתי לדחיית הנישואין בגלל חשש זה?
- (4 נקודות)
- ג. (1) כתבו סיבה אחת להקדמת נישואין ללימוד תורה.
- (2) אחד השיקולים העיקריים בקביעת מועד הנישואין הוא יכולתם של בני הזוג לבסס את עולמם הרוחני לפני הנישואין. הסבירו מדוע.

מתי להינשא?

- א. - בימינו, למרבית הנערים חסרה בגרות רגשית. בעבר, נערים היו שותפים מלאים בכלכלת הבית ולכן תהליכי ההתבגרות הנפשית היו מואצים.
- בימינו, למרבית הנערים חסרה אחריות לנהל משפחה. בעבר, נערים היו שותפים מלאים בכלכלת הבית ולכן תהליכי ההתבגרות הנפשית היו מואצים.
- בימינו, רמת הציפיות הרגשיות ההדדיות של בני הזוג הרבה יותר גבוהה מבעבר.
- (עמ' 58-59)
- [לקבל: בימינו, נדרש זמן ארוך יותר מבעבר להגיע ליכולת כלכלית שתאפשר להתפרנס כראוי לאחר הנישואין - עמ' 61-62]
- ב. (1) בגלל הטורח במזונות שיגרום לו להיכשל מלימוד תורה.
- (2) העוסק במצווה פטור מן המצווה [וכל שכן בתלמוד תורה].
- (עמ' 59)
- ג. (1) הרהורי עבירה. א: יצרו מתגבר עליו.
- (2) עולם רוחני עשיר משפיע על אופיו ותוכנו של הבית העומד להיבנות.
- (שם)

קידושין ונישואין

- א. (1) חכמים קבעו כי אדם שמקדש אישה בלא שידוכין יענש.
על פי חכמים, מדוע אין לקדש אישה בלא שידוכין, ומהו עונשו של אדם שמקדש אישה בלא שידוכין?
(2) מה הם "קידושין", ומה יש לעשות אם בני זוג רוצים להיפרד לאחר הקידושין?
(10 נקודות)

- ב. (1) מה הם "נישואים אזרחיים"?
(2) על פי ההלכה, מדוע אסור להינשא בנישואים אזרחיים? כתוב סיבה אחת.

קידושין ונישואין

- א. (1) חכמים קבעו שאין לקדש אישה בלא שידוכין כדי למנוע קידושין שנעשים בפזיות ובקלות דעת וכדי למנוע פריצות וזנות.
עונשו של אדם שמקדש אישה בלא שידוכין הוא מכת מרדות.
(עמ' 64)
(2) קידושין — השלב הראשון שיש לו משמעות הלכתית מחייבת בקשר שבין איש לאישה. נתינת כסף או שווה כסף (טבעת) לאישה ואמירת "הרי את מקודשת לי".
אם איש ואישה רוצים להיפרד לאחר הקידושין, הם צריכים גט.
(עמ' 66; 68-70)

- ב. (1) נישואים אזרחיים הם נישואים שלא נעשו כדת משה וישראל אלא על ידי רישום במשרד הפנים של ארצות המכירות בכל זוג המביע נכונות לחיות כזוג.
(2) — אסור להינשא בנישואים אזרחיים כי זהו לא מן התורה ["לא תהיה קדשה מבנות ישראל"].
— בנישואים אזרחיים לא נבנה בניין הקדושה והטהרה כמו בנישואים כדת משה וישראל.
[הערה למערך: די בנימוק אחד]
(עמ' 77)

קידושין ונישואין

- א. המילים "ארוס" ו"ארוסה" בשינוי סדר האותיות הן "אסור" ו"אסורה".
למילה "אסור" יש שתי משמעויות הסותרות זו את זו.
(1) מה הן שתי המשמעויות?
(2) הסבר כיצד כל אחת מן המשמעויות האלה באה לידי ביטוי בחיי הזוג בתקופת האירוסין.
(6 נקודות)
ב. במשנה יש שני ביטויים לתיאור פעולת הקידושין: "האישה מתקדשת" ו"האישה נקנית".
הסבר מהי המשמעות של כל אחד משני הביטויים האלה. (5 נקודות)
ג. נוהגים לקדש אישה בטבעת. כתוב שני נימוקים למנהג זה. (4 נקודות)

קידושין ונישואין

- א. (1) משמעות א — מרוחק ואיננו מותר.
משמעות ב — קשור.
(2) בני הזוג קשורים זה לזה, אך הם גם נדרשים להיות מרוחקים, להימנע ממגע פיזי בתקופת האירוסין.
(עמ' 71)
ב. "האישה מתקדשת" — האישה מיוחדת לאיש שמקדש אותה.
"האישה נקנית" — לאישה יש מעמד חדש בעקבות הקידושין.
(עמ' 72-74)
ג. — כדי שתהיה מזכרת בידה תמיד.
— כי הטבעת היא עגולה ואין לה סוף, כמו הברית בין האיש לאישה שהיא ברית עולם ואין לה סוף.
(עמ' 73-74)

קידושין ונישואין

א. (1) המילים "ארוס" ו"ארוסה" בהיפוך סדר האותיות הן אסור ואסורה.

למילה "אסור" יש שתי משמעויות הסותרות זו את זו.

הסבר כיצד כל אחת מן המשמעויות האלה באה לידי ביטוי בחיי הזוג

בתקופת האירוסין.

(2) חתן רשאי לברך את ברכות האירוסין, אולם ברוב קהילות ישראל נהוג שהרב

הוא המברך ברכות אלו.

כתוב שני נימוקים למנהג זה.

(7 נקודות)

ב. (1) "האישה נקנית בשלוש דרכים" (קידושין, פרק א', משנה א').

למילה "נקנית" יכולות להיות שתי משמעויות, אך רק אחת מהן נכונה במשנה זו.

כתוב את שתי המשמעויות, וציין מהי המשמעות הנכונה במשנה זו.

(2) כיום נוהגים לקדש אישה בטבעת. כתוב נימוק אחד למנהג זה.

קידושין ונישואין

א. (1) אסור = קשור ונדרש להיות מרוחק — בני הזוג קשורים זה לזה, אך הם גם נדרשים להיות מרוחקים, להימנע

ממגע פיזי בתקופת האירוסין (עמ' 67).

(2) — כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לברך.

— מחשש שהחתן לא יכוון כראוי בשל טרדתו.

(עמ' 68)

ב. (1) משמעות א — האישה נקנית בקניין רכושני כמו שקונים חפץ.

משמעות ב — נוצר מעמד חדש לאישה ומעתה היא אישה נשואה. משמעות זו היא המשמעות הנכונה במשנה זו.

[הערה למעריך: על תת-סעיף זה — 66%]

(עמ' 69)

(2) — כדי שתהיה מזכרת בידה תמיד.

— כי הטבעת היא עגולה ואין לה סוף, וכך הברית בין האיש לאישה היא ברית עולם ואין לה סוף.

[הערה למעריך: די בנימוק אחד].

[הערה למעריך: על תת-סעיף זה — 34%]

(עמ' 70)

א. (1) מעמד החופה נפתח בברכת האירוסין:

"... אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על העריות, ואסר לנו את הארוסות, והתיר לנו את הנשואות לנו

על ידי חופה וקידושין..."

ברכת האירוסין מורכבת משלושה חלקים. הסבר כל אחד מהם בלשוןך.

(2) מדוע מקפידים שהקידושין יעשו בנוכחות אנשים רבים?

(9 נקודות)

ב. "האישה נקנית בשלוש דרכים..." (קידושין, פרק א', משנה א').

(1) כתוב מה הן שלוש הדרכים שהאישה נקנית בהן.

(2) נוהגים לקדש אישה בטבעת.

איזו משלוש הדרכים שכתבת באה לידי ביטוי במנהג זה? הסבר את תשובתך.

האסור
האסורה
19

קידושין ונישואין

- א. (1) וציוונו על העריות — ה' ציווה לא לקשור קשרי אישות עם נשים מסוימות.
ואסר לנו את הארוסות — ה' אסר קשרי אישות לאחר האירוסין (ולפני הנישואין).
והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין — ה' התיר קשרי אישות לאחר נישואין.
- (2) מקפידים שהקידושין יעשו בנוכחות אנשים רבים כדי למנוע קידושי סתר ורמאות.
(עמ' 68)
- ב. (1) שלוש הדרכים הן: כסף, שטר וביאה.
(2) כסף — דרך קידושין זו יכולה להיעשות גם על ידי שוה כסף, דהיינו חפץ ששוה פרוטה לכל הפחות, ונוהגים לקדש בטבעת, שהיא שוה כסף.
(עמ' 68-69)

קידושין ונישואין

- א. במעמד הקידושין החתן אומר לכלה "הרי את מקודשת לי".
הסבר את המשמעות של אמירה זו. (3 נקודות)
- ב. (1) מהו ההבדל בין תפקיד העדים במעמד הקידושין ובין תפקיד העדים בעדות רגילה?
(2) ציין שתי פעולות שעל העדים לשים לב אליהן בזמן מעמד הקידושין.
(6 נקודות)
- ג. כתוב שניים מן המנהגים בנוגע לכיסוי ראש הכלה לאחר החופה, ונמק אחד מהם. (6 נקודות)

קידושין ונישואין

- א. "הרי את מקודשת לי" — מיוחדת לי ומזומנת לי ואסורה לכל העולם (עמ' 70; עמ' 74).
- ב. (1) בעדות רגילה העדים מעידים בפני בית דין על מעשה שראו, ואילו במעמד הקידושין העדים הם חלק מהותי בקיום ובחלות של הקידושין. בלי עדים אין לקידושין תוקף.
(2) העדים צריכים להתבונן היטב במתן הטבעת ולשמוע את החתן אומר לכלה "הרי את מקודשת לי".
(שם)
- ג. מנהגים בנוגע לכיסוי ראש הכלה לאחר החופה והנימוקים לכל מנהג:
— לכסות את הראש בכיסוי מלא. נימוק: לאחר חדר הייחוד הנישואין הושלמו והכלה היא אשת איש לכל דבר.
— להסתפק בכיסוי בהינומה. נימוק: זהו המנהג שנהוג זה דורות.
— לא לכסות כלל. נימוק: הייחוד יתקיים בבית שאליו יגיעו בני הזוג לאחר החתונה, ורק לאחר מכן תחול חובת כיסוי הראש על האשה.
[הערה למעריך: התלמיד צריך לכתוב שני מנהגים ולנמק אחד מהם]
(עמ' 75; עמ' 78-79)

נישואין אזרחיים

- א. יש פוסקים הסוברים שנישואין אזרחיים תקפים, ויש פוסקים הסוברים שנישואין אלה אינם תקפים כלל.
כתוב שני נימוקים לכל אחת מן הדעות (סך הכול — ארבעה נימוקים). (10 נקודות)
- ב. כיצד בתי הדין הרבניים נוהגים כיום בנוגע למתן גט במקרה של בני זוג שנישאו בנישואין אזרחיים? בתשובתך הבחן בין שני מצבים. (5 נקודות)

נישואין אזרחיים

- א. הנימוקים לדעה שנישואין אזרחיים תקפים: 1. האיש נתן טבעת לאישה בפני עדים כשרים, והיא הסכימה להתקדש.
2. הייתה ביאה ו"אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר ובעל לשם קידושין".
- הנימוקים לדעה שנישואין אזרחיים אינם תקפים: 1. מתן הטבעת הוא מעשה סמלי, ואין לבני הזוג כוונה להינשא כהלכה. 2. הכלל ההלכתי "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות" נאמר על אדם המקפיד בשמירת מצוות ולא על מי שבחר במודע לקיים זוגיות שלא כדת משה וישראל.
- (עמ' 78; עמ' 81-82)
- ב. במצבים רגילים מחייבים גט לחומרה, אולם במצבים שהגט יסב נזק משמעותי לאישה או לילדיה נוהגים על פי הדעות שאין לנישואין אזרחיים תוקף כלל (שם).

קידושין ונישואין

- א. ציין שתי פעולות שהעדים צריכים לעשות במעמד החופה, והסביר מדוע עליהם לעשות פעולות אלה. (5 נקודות)
- ב. כתוב שלושה מנהגים שנוגעים לזיכרון ירושלים ונוהגים לעשותם במעמד החופה.

קידושין ונישואין

- א. העדים צריכים לראות את נתינת הטבעת ולשמוע את דברי החתן "הרי את מקודשת לי", כדי לתת תוקף הלכתי למעשה הקידושין (עמ' 70).
- ב. פני החתן והכלה לכיוון ירושלים; אפר מקלה על ראש החתן; שבירת כוס; אמירת הפסוקים: "אם אשכחך ירושלים וכו'" (עמ' 74-76).
- [הערה למעריך: די בשלושה מנהגים].

קידושין

- א. ברכת האירוסין נחתמת במילים: "מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין".
מה מבטאת חתימה זו? (4 נקודות)
- ב. מה צריך להיות שווי החפץ שהאיש מקדש בו את האישה, ומה לומדים מכך על האופי של קניין הקידושין?

קידושין

- א. קדושת עם ישראל באה לידי ביטוי בבניית הקשר הזוגי על ידי חופה וקידושין (עמ' 71, עמ' 68).
- ב. החפץ צריך להיות שווה פרוטה.
אפשר ללמוד מכך שקניין האישה אינו קניין של רכוש.
(עמ' 72-73; עמ' 68-69)

קידושין ונישואין

- א. (1) מהו השלב הראשון שיש לו משמעות הלכתית מחייבת בקשר שבין בני זוג?
 (2) כתוב הלכה אחת שמבטאת את המעמד ההלכתי של האישה בשלב זה.
 (5 נקודות)
- ב. מהי המשמעות של העיסוק במסמך משפטי (שטר הכתובה) דווקא ברגעי השיא של החתונה? (3 נקודות)
- ג. (1) מתי מברכים "שבע ברכות" מלבד שבע הברכות שמברכים במעמד החופה?
 (2) הסבר את שני התנאים הנדרשים כדי לברך שבע ברכות אלו.

קידושין ונישואין

- א. (1) השלב: אירוסין, קידושין.
 (2) הלכה:
 — אדם אחר שבא עליה חייב מיתת בית דין.
 — אם בעלה רוצה לגרשה, צריך לתת לה גט.
 [הערה למעריך: די בהלכה אחת]
- (עמ' 70; עמ' 66)
- ב. באהבה אמיתית יש אחריות רבה והתחייבות גדולה (עמ' 76; עמ' 72).
 ג. (1) בכל סעודה שנערכת עם החתן והכלה במשך שבעת ימי המשתה.
 (2) שני התנאים הם: מניין אנשים, "פנים חדשות" — אדם שלא היה נוכח בחתונה או בסעודת "שבע ברכות" של אותו זוג.
 (עמ' 79; עמ' 75)

קידושין ונישואין

- א. חתן רשאי לברך את ברכות האירוסין, אולם ברוב קהילות ישראל נהוג שהרב הוא המברך ברכות אלו.
 כתוב שני נימוקים למנהג זה. (5 נקודות)
- ב. (1) קריאת הכתובה במעמד החופה נועדה להפריד בין שלב הקידושין ובין שלב הנישואין.
 מדוע נוהגים להפריד בין שני שלבים אלה?
 (2) "בהרבה מקומות נהגו שכותבים וחותמים שטר הכתובה בשני טפסים. טופס אחד נמסר לידי הכלה".
 (הרב בנימין אדלר, הנישואין כהלכתם)
- כתוב מה עושים בטופס שטר הכתובה שלא נמסר לידי הכלה, והסבר את הטעם לכך.
 (7 נקודות)
- ג. במעמד החופה יש הנוהגים לשים אפר על ראש החתן במקום שבו מניחים תפילין של ראש.
 ציין מהו הטעם למנהג זה. (3 נקודות)

קידושין ונישואין

- א. — כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לברך.
 — מחשש שהחתן לא יכוון כראוי בשל טרדתו.
 (עמ' 72)
- ב. (1) כי לכל אחד משני שלבים אלה יש אופי משלו ביצירת המחויבות והקשר בין איש לאישה (עמ' 70, 75).
 (2) טופס שטר הכתובה שלא נמסר לידי הכלה מופקד במשרדי הרבנות כדי לשמש אסמכתה אם תאבד הכתובה.
 (עמ' 76)
- ג. לזכור את ירושלים בשעת החופה (עמ' 78).

- א. (1) על פי הגמרא, האמורא רב היה מלקה אדם שקידש אישה ללא שידוכין.
איזו תוצאה לא רצויה עלולה להיות בגלל קידושין שנעשו ללא שידוכין, ומהו הערך שיש בשידוכין?
(2) בתקופות קדומות הייתה תקופת הקידושין נמשכת כשנה. מה הייתה המטרה של תקופת הקידושין?
(8 נקודות)

- ב. (1) "החתן מוסר את שטר הכתובה לידי הכלה" (הרב בנימין אדלר, הנישואין כהלכה).
הסבר מדוע.
(2) כתוב מתי והיכן מקיימים את הייחוד לפי מנהג קהילות אשכנז, ומתי והיכן מקיימים אותו לפי מנהג קהילות ספרד.

קידושין ונישואין

- א. (1) התוצאה הלא רצויה: קידושין מתוך פזיזות וקלות ראש. א: הרגל לפריצות ולזנות.
הערך: השידוכין יוצרים נאמנות ומחויבות הדדית. א: השידוכין מסייעים לבני הזוג להרגיש שקולים ובטוחים יותר ברצונם לקשור את חייהם זה בזה.
(עמ' 67-68)
(2) המטרה של תקופת הקידושין הייתה הכנת החתונה והבית והכנות רוחניות לבניית הקשר בין בני הזוג.
[הערה למעריך: תלמיד שכתב סוג אחד של הכנה לחתונה – לקבל את תשובתו.]

- ב. (1) החתן מוסר את שטר הכתובה לידי הכלה כדי לצאת ידי דעות הסוברים שאין תוקף לשטר עד שנמסר לידי הקונה
(עמ' 76).
(2) לפי מנהג קהילות אשכנז, לאחר החופה החתן והכלה הולכים לחדר ייחוד, ולפי מנהג קהילות ספרד, הייחוד מונקיים לאחר סעודת הנישואין בבית שאליו ילך הזוג לאחר החתונה.
[הערה למעריך: תלמיד שכתב בנוגע למנהג קהילות ספרד שעיקר הייחוד הוא פריסת הטלית מעל החתן והכלה – יש לקבל את תשובתו.]
(עמ' 77-79)

קידושין ונישואין

- א. על פי הרמב"ם, מה הייתה דרך הנישואין לפני מתן תורה, ומהי דרך הנישואין מאז מתן תורה?
ב. בשעת הקידושין החתן אומר לכלה: "הרי את מקודשת לי...".
(1) מהי המשמעות של המילים "מקודשת לי" באמירה זו?
(2) מהי הפעולה שלפניה נאמרת אמירה זו?
(4 נקודות)
ג. (1) הסבירו מהו "ממזר", וכתבו מה דינו בנוגע לנישואין.
(2) הסבירו מה הם "קידושי שחוק", וכתבו מה יש לעשות במקרה של "קידושי שחוק".

קידושין ונישואין

- א. לפני מתן תורה – כשהייתה הסכמה בין בני הזוג שנפגשו להינשא, היה האיש מכניס את האישה לביתו ובוועלה בלי עדים ("בינו לבין עצמו") ועל ידי כך היו נשואים.
לאחר מתן תורה – כשיש הסכמה בין בני הזוג שנפגשו להינשא, בשלב הראשון האיש מקדש את האישה בפני עדים.
(עמ' 70)
ב. (1) אסורה לכל העולם. א: מיוחדת לי, מזומנת לי (עמ' 74).
(2) נתינת הטבעת לכלה (עמ' 80).
ג. (1) ממזר – ולד שנולד מזיווג בין איש לאישה שאסורים זה על זה [קרובי משפחה ואשת איש שהעונש למי שעובר על האיסור הוא כרת או מיתה]. אסור לממזר להינשא ליהודייה בת חורין.
(2) קידושי שחוק: נתינת טבעת לאישה ואמירה "הרי את מקודשת לי..." בנוכחות שני עדים בדרך של צחוק ומשחק.
יש לברר את הנושא עם רב כדי לדעת אם האישה צריכה גט מספק.
(עמ' 80-82)

א. (1) מהי "חופה"? כתוב שני הסברים.

(2) כדי לזכור את ירושלים בשעת החופה נהגו כמה מנהגים. כתוב שניים מהם.
(8 נקודות)

ב. (1) מה הם נישואים אזרחיים?

(2) יש הסוברים שנישואים אזרחיים תקפים לחומרה מבחינה הלכתית, ויש הסוברים שנישואים אזרחיים אינם תקפים כלל.

כתוב טעם אחד לכל אחת מן הדעות.

א. (1) - חדר המיועד לחתן ולכלה.

- החתן מביא את הכלה לביתו לשם נישואין.

- פריסת הסודר על ראש החתן והכלה בשעת ברכות הנישואין.

- יציאת בתולה בהינומה. אנ: החתן מכסה את כלתו בהינומה.

- ייחוד עם אלמנה.

[הערה למעריך: על התלמיד לכתוב שני הסברים].

(עמ' 77)

(2) - פני החתן והכלה בכיוון ירושלים.

- נותנים אפר מקלה על ראש החתן על מקום תפילין של ראש.

- שוברים כוס והחתן אומר "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני..."

[הערה למעריך: על התלמיד לכתוב שני מנהגים].

(עמ' 78; 80)

ב. (1) נישואין שלא נעשו כדת משה וישראל וחסרים בהם המרכיבים הבסיסיים של מעשה קידושין ונישואין על פי ההלכה. אנ: רישום פקידותי במשרד הפנים של ארצות זרות, המכירות בזוג כבעל ואישה על פי הבעת נכונותו לחיות כזוג.

(2) נישואין אזרחיים תקפים לחומרה:

- האיש נתן טבעת לאישה בפני עדים והאישה הסכימה להתקדש.

- האיש והאישה חיים כזוג לכל דבר, וההנחה היא ש"אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר ובעל לשם קידושין".

נישואין אזרחיים אינם תקפים:

- נתינת הטבעת היא מעשה סמלי ואין בכוונת הזוג להינשא מבחינה הלכתית.

- העובדה שהאיש והאישה חיים כזוג אינה מקנה לנישואיהם תוקף הלכתי. הכלל ההלכתי "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות" נאמר על אדם המקפיד בשמירת המצוות, ולא על מי שבוחר במודע לקיים זוגיות שלא כדת משה וישראל.

[הערה למעריך: על התלמיד לכתוב טעם אחד לכל אחת מן הדעות].

(עמ' 81-82)

מחויבויות שבין איש לאשתו

א. בכתובה רשומות התחייבויות של הבעל לאשתו.

- (1) מה הן שתי התקופות שאליהן נוגעות התחייבויות אלה?
- (2) כתוב התחייבות אחת בנוגע לכל אחת מן התקופות (סך הכול – שתי התחייבויות).
(7 נקודות)

- ב. (1) "עיקר כתובה" – מהו סכום זה, ומדוע נקבע סכום זה?
- (2) מהי "תוספת כתובה", ומדוע תיקנו חכמים תוספת זו?

מחויבויות שבין איש לאשתו

- א. (1) התחייבויות הבעל לאשתו נוגעות לתקופה שבה הם נשואים ולתקופה שלאחר סיום הנישואין (עקב גירושין או מיתת האיש) (עמ' 87; עמ' 91).
- (2) התחייבויות הנוגעות לתקופת הנישואין – מזונות, כסות ומדור, עונה [למערכת: די בהתחייבות אחת]. לקבל התחייבויות נוספות מעמ' 82-83; עמ' 86-87.
- התחייבות הנוגעת לתקופה שלאחר סיום הנישואין – לדאוג לפרנסת האישה (עמ' 88; עמ' 92).
- ב. (1) הסכום של "עיקר הכתובה" הוא מאתיים זוז לבתולה [מאה זוז לאלמנה או לגרושה].
סכום זה נקבע כדי לדאוג לכלכלת האישה במשך שנה. [בעבר הייתה הנחה שסכום זה יספיק לכלכל את האישה במשך שנה וגם בעל עני יוכל לעמוד בסכום זה].
- (2) תוספת כתובה – סכום כסף נוסף על "עיקר הכתובה" שניתן לאישה עם פירוק הנישואין.
חכמים תיקנו תוספת זו כי סכום עיקר הכתובה לא הספיק בדרך כלל לכלכלת האישה במשך שנה.
(שם)

- (1) מהו הסכום הבסיסי שהבעל מתחייב בכתובה לתת לאשתו במקרה של פירוק המשפחה?
- (2) מדוע נקבע סכום זה?

- (1) מאתיים זוז לבתולה [מאה זוז לאלמנה או גרושה].
- (2) סכום זה נקבע כדי לדאוג לכלכלת האישה במשך שנה [וגם בעל עני יוכל לעמוד בסכום זה].
(עמ' 92)

מחויבויות שבין איש לאשתו

א. "אסור לו לאדם שישא את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה. וטעמא מאי? [מהו הטעם?] כדי שלא תהא

חלה בעיניו להוציאה" (בבא קמא, פט, ע"א).

הסבר בלשונך את מטרת האיסור של חכמים במילים המודגשות בקו, וכתוב כיצד מטרה זו מושגת באמצעות הכתובה. (5 נקודות)

- ב. בכתובה מוזכרות ההתחייבויות של הבעל כלפי אשתו: "ואני בעזרת ה' אעבוד ואכבד ואזון ואפרנס ואכלכל ואלביש אותך כמנהג אנשים יהודים שעובדים ומכבדים זוגים ומכלכלים ונושאים ומלבישים את נשותיהם באמונה. ואתן לך מוהר בתוליך כסף מאתיים זוז הראוי לך..." (תורגם מן הארמית).
- (1) מה הן שתי התקופות בקשר שבין איש לאישה שאליהן נוגעות התחייבויות אלה?
- (2) כתוב התחייבות אחת בנוגע לכל אחת מן התקופות (סך הכול – שתי התחייבויות).

מחויבויות שבין איש לאשתו

- א. הסבר: כדי שהאיש לא יגרש את אשתו בפזיזות ובלי שיקול דעת. מטרה זו מושגת באמצעות ההתחייבות הממונית שבכתובה. (עמ' 91)
- ב. (1) התחייבויות הבעל כלפי אשתו נוגעות לתקופה שבה הם נשואים ולתקופה שלאחר סיום הנישואין (עקב גירושין או מיתת האיש).
- (2) התחייבויות הנוגעות לתקופה שבה הם נשואים – מזונות, כסות, עונה [הערה למעריך: על התלמיד לכתוב התחייבות אחת].
- התחייבות הנוגעת לתקופה שלאחר סיום הנישואין – לדאוג לפרנסת האישה [מאתיים זוז]. (עמ' 91-95)

מחויבויות שבין איש לאשתו

- א. "אסור לו לאדם שישא את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה" (בבא קמא פט, ע"א). הסבירו מדוע. (3 נקודות)
- ב. (1) ציינו מהו הסכום של "עיקר כתובה", וכתבו מדוע נקבע סכום זה.
- (2) הסבירו מדוע תיקנו חכמים "תוספת כתובה". (6 נקודות)
- ג. מי הם החותמים על הכתובה? (3 נקודות)

מחויבויות שבין איש לאשתו

- א. ההתחייבות הממונית שבכתובה עשויה לעצור את האיש מלקבל החלטות פזיזות ובלתי שקולות (עמ' 91).
- ב. (1) הסכום של "עיקר כתובה": מאתיים זוז לבתולה [ומאה זוז לגרושה או אלמנה]. סכום זה יספיק לכלכלת האישה במשך שנה.
- (2) במשך הזמן התברר שסכום "עיקר הכתובה" אינו מספיק בדרך כלל לכלכלת האישה. (עמ' 92)
- ג. על הכתובה חותמים העדים [וגם החתן] (עמ' 95).

בניית הבית

- א. (1) לפי הרש"ר הירש, הסבר מהו היחס הנכון בין הנישואין לאהבה.
- (2) הסבר כיצד יחס זה בא לידי ביטוי בפסוק "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה" (בראשית, כ"ד, ס"ז). (5 נקודות)
- ב. "שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה..." (שבת, פרק ב', משנה ז'). על פי הגמרא, כיצד יש לומר דברים אלו, ומדוע אדם צריך לאומרם דווקא כך? (5 נקודות)

בניית הבית

- א. (1) נישואין הם השורש לאהבה. האהבה גוברת לאחר הנישואין ככל שבני הזוג מרבים להתוודע זה לזה.
- (2) בפסוק זה הוקדמו הנישואין ("ותהי לו לאשה") לאהבה ("ויאהבה"). האהבה היא לאחר הנישואין. (עמ' 96)
- ב. צריך לומר דברים אלו בנחת, כדי שיקבלו ממנו (עמ' 99).

בניית הבית

- א. "דריש רבי עקיבא: איש ואשה, זכו - שכינה ביניהן, לא זכו - איש אוכלתן" (סוטה, יז, ע"א).
 על פי רש"י, דרשה זו נדרשה לפי מדרש אותיות של המילים "איש" ו"אשה". הסבר את דבריו.
 ב. החשיבות של "שלוש הבית" באה לידי ביטוי בתורה ובדברי חכמים.
 כתוב שתי דוגמאות שמבטאות חשיבות זו, והסבר כל אחת מהן.

בניית הבית

- א. איש ואישה שזכו - שמו של הקב"ה שוכן ביניהם, והרמז לכך הוא באות י' שבמילה איש ובאות ה' שבמילה אישה.
 איש ואישה שלא זכו - הקב"ה מסלק שמו מהם ונשארים רק אש ואש (עמ' 97).
 ב. — אם לאדם אין כסף לקנות גם נר שבת וגם נר חנוכה אלא רק אחד מהם — יקנה נר שבת. חשיבות שלוש הבית עולה על חשיבות קיום מצוות הדלקת נר חנוכה (עמ' 98).
 — אם לאדם אין כסף לקנות גם נר שבת וגם יין לקידוש אלא רק אחד מהם — יקנה נר שבת. חשיבות שלוש הבית עולה על חשיבות קיום מצוות קידוש (שם).
 — בתהליך הבירור של אדם החושד בנאמנות של אשתו נמחק שם ה' כדי להשכיח שלוש בין איש לאשתו (שם; עמ' 153).
 — האיש מצווה להתייחד עם אשתו בשנה הראשונה לנישואיהם — לא לצאת מן העיר ולא לצאת לצבא אלא להיות עם אשתו ולשמחה (עמ' 99-100).
 — אישה משנה ממנהגי בית אביה למען שלוש בית (עמ' 100-101).
 [הערה למעריך: די בשתי דוגמאות]

בניית הבית

- א. "דריש רבי עקיבא: איש ואשה, זכו - שכינה ביניהן, לא זכו - איש אוכלתן" (סוטה, יז, ע"א).
 (1) הסבר דרשה זו על פי מדרש האותיות של המילים "איש" ו"אשה".
 (2) "זכו - שכינה ביניהן" — הסבר ביטוי זה על פי פירוש אחד למילה "זכו".
 (6 נקודות)
 ב. "אמר רב: לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו..." (בבא מציעא, נט, ע"א).
 (1) הסבר מהי "אונאת אשתו".
 (2) על פי המשך דברי רב, מדוע אדם צריך להיזהר באונאת אשתו?

בניית הבית

- א. (1) איש ואישה שזכו - שמו של הקב"ה שוכן ביניהם, והרמז לכך הוא באות יו"ד שבמילה איש ובאות ה"א שבמילה אישה.
 איש ואישה שלא זכו - הקב"ה מסלק שמו מהם ונשארים רק אש ואש.
 (2) — הדבר הנכסף ביחסי איש ואישה הוא שכינה תשרה ביניהם ["זכו" - לשון זכייה, השגה של דבר נכסף].
 — אם יש לאיש ולאשה זכויות אז שכינה תשרה ביניהם ["זכו" - לשון זכות העומדת לאדם].
 — אם איש ואישה זיככו את עצמם (או: את היחסים ביניהם) אז שכינה תשרה ביניהם ["זכו" - לשון זיכוך ועידון].
 [הערה למעריך: על התלמיד להסביר על פי פירוש אחד למילה "זכו".]

(עמ' 100-101)

- ב. (1) לגרום לאשתו צער.
 (2) כי היא עלולה לבכות ולהצטער בנקל ["מתוך שדמעתה מצויה הונאתה קרובה"]. [לקבל גם: כי האישה פגיעה יותר מן האיש].
 (עמ' 102)

א. שניים מפוסקי זמננו דנו בשאלה אם על אישה נשואה להמשיך לנהוג כמנהג בית הוריה או שעליה להתחיל לנהוג כמנהג בעלה.

כתוב מהו השיקול המרכזי המשותף לשני הפוסקים, והסבר כיצד כל אחד מהם השתמש בשיקול זה בפסיקתו. (7 נקודות)

ב. "אמר ליה רב פפא לאביי... אמרי אינשי: איתתך גוצא, גחין ותלחוש לה! (אומרים אנשים: אם אשתך נמוכה, התכוּפך וּלְחַש לה!)" (בבא מציעא, נט, ע"א).

(1) מהו המסר של רב פפא בדבריו אלה?

(2) כתוב דוגמה משלך ליישום של דברים אלה.

(5 נקודות)

ג. על פי הרב משה בלייכר, כתוב הדרכה מעשית אחת לתקשורת טובה בין בני זוג. (3 נקודות)

בניית הבית

א. השיקול המרכזי המשותף לשני הפוסקים: דאגה לשלום הבית. פוסק א [הרב חיים דוד הלוי] כתב שטוב יותר שאישה תמשיך לנהוג כמנהג בית הוריה אלא אם כן ייפגע שלום הבית. פוסק ב [הרב עובדיה יוסף] כתב שעל אישה לנהוג כמנהג בעלה כדי שלא ייפגע שלום הבית.

(עמ' 100-101; עמ' 105-106)

ב. (1) המסר של רב פפא בדבריו הוא שכדי ליצור תקשורת טובה עם בן הזוג צריך להתאים את עצמך לבן הזוג [לקבל: צריך להשקיע מאמץ בתקשורת עם בן הזוג; "כפוף עצמך ושמע דבריה" — רש"י] (עמ' 102; עמ' 107).

(2) לקבל כל דוגמה מתאימה.

ג. הדרכה מעשית לתקשורת טובה בין בני זוג:

— לשוחח אפילו שיחה קצרה שבה בני הזוג ישתפו זה את זה במאורעות היום.

— להקשיב מתוך רצון לשמוע ולהשתתף.

— להקשיב מתוך קבלה והכלה (ולא מתוך שיפוטיות) כדי שכן הזוג ירגיש נוח לספר ולשתף.

— לעודד ולהעריך כל נקודה קטנה של טוב אצל בן הזוג.

[הערה למעריך: די בהדרכה אחת]

(עמ' 102-103; עמ' 107-108)

בניית הבית

א. "שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה: עישרתם? עירבתם? הדליקו את הנר!" (שבת, פרק ב', משנה ז')

(1) "צריך אדם לומר" — על פי הגמרא, כיצד יש לומר דברים אלה, ומדוע יש לומר אותם דווקא בדרך זו?

(2) "בתוך ביתו" — מהי משמעות ההדגשה "בתוך ביתו"?

(8 נקודות)

ב. "אין אדם דר עם נזש בכפיפה [ביחד]" (כתובות, עז, ע"א).

(1) הסבר את המשל ואת הנמשל.

(2) כתוב הלכה אחת שנלמדת ממאמר זה.

- א. (1) יש לאדם לומר דברים אלה בנחת כדי שיקבלו ממנו.
 (2) יש לומר את הדברים בנחת בתוך הבית, ולא לומר בקול רם שישמעו גם מחוץ לבית.
 (עמ' 103)
- ב. (1) המשל: אדם אינו יכול לגור עם נחש באותו מקום.
 הנמשל: אישה אינה יכולה לגור באותו בית עם בעל שמצער אותה.
 (2) - בעל שמצער את אשתו מאוד - כופים עליו לגרש את אשתו ולשלם לה את כתובתה.
 - ראוי לכל מי שיש בידו יכולת, ליסר בעלים אלימים ולהוציא את נשותיהם מתחת ידם.
 [הערה למעריך: על התלמיד לכתוב הלכה אחת].
 (עמ' 112-113)

בניית הבית

- א. בגמרא מובא סיפור על בן בבל שעלה לארץ-ישראל ונשא אישה בת הארץ.
 בסוף הסיפור בבא בן בוטא אומר לאישה:
 "את עשית רצון בעלך, המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא" (נדרים, סו, ע"ב).
 (1) כתוב מדוע כעס הבעל על אשתו, והסבר למה התכוון בבא בן בוטא במילים
 "את עשית רצון בעלך".
 (2) מה גרם להתדרדרות היחסים בין בני הזוג, ומה אפשר ללמוד מסיפור זה
 על חיי הזוגיות?
 (10 נקודות)
- ב. "אלו דברים שאדם אוכל פרותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא... והבאת שלום".
 (פאה, פרק א', משנה א')
- הביטוי במשנה הוא "הבאת שלום" ולא "עשיית שלום".
 על פי הפירוש של הרב ישראל ליפשיץ ("תפארת ישראל") שלמדת, מהו הערך שאפשר
 ללמוד מן השימוש בביטוי "הבאת שלום"? (5 נקודות)

בניית הבית

- א. (1) הבעל כעס על אשתו כי היא לא עשתה מה שהוא רצה שהיא תעשה.
 כוונת המילים "את עשית רצון בעלך" היא שאת עשית רצון בעלך על פי הבנתך את דבריו א את התכוונת
 לעשות רצון בעלך.
 (2) מה שגרם להידרדרות היחסים בין בני הזוג הוא שהם לא ניסו לברר מה הסיבה לקשיי התקשורת ביניהם וכיצד
 אפשר לפתור אותם.
 מסיפור זה אפשר ללמוד שיש חשיבות רבה לתקשורת פתוחה בין בני הזוג, וחשוב לברר מה בדיוק בן הזוג רוצה,
 בייחוד כאשר יש פער תרבותי בין בני הזוג.
 (עמ' 104-105)
- ב. "הבאת שלום": אדם שביכולתו לסייע בפתרון מחלוקות וסכסוכים בין איש לאשתו [או בין אדם לחברו] צריך
 להתאמץ ולהשקיע בכך, אפילו אם אין שניהם רוצים [להביא עצות מרחוק] (עמ' 105).

- א. "שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה..." (שבת, פרק ב', משנה ז').
 הרב ישראל ליפשיץ ("תפארת ישראל") דייק בלשון המשנה שכתוב בה "בתוך ביתו" ולא "לבני ביתו".
 מה למד הרב ישראל ליפשיץ מדיוק זה? (3 נקודות)
 ב. כבר בשלבי ההיכרות הראשונים בין בני זוג, עוד לפני החתונה, אפשר להבחין בדרכי התנהגות של בן או בת הזוג שיכולות להעיד על אופי אלים.
 ציין שלוש דרכי התנהגות כאלה, וכתוב מה צריך לעשות במקרה שמבחנים בהן. (7 נקודות)
 ג. בכתובה מוזכרות התחייבויות של הבעל כלפי אשתו: "ואני בעזרת ה' אעבוד... ואזון ואפרנס ואכלכל... ואלביש אותך... בנאמנות" (תורגם מן הארמית).

- (1) מהי מטרת החזרות המרובות על התחייבות הבעל לפרנס את אשתו?
 (2) מה לומדים מן המילה "בנאמנות" בנוגע להתחייבות הבעל לפרנס את אשתו?

בניית הבית

- א. יש לומר את הדברים בנחת בתוך הבית, ולא לומר בקול רם שישמעו גם מחוץ לבית (עמ' 103).
 ב. דרכי התנהגות:

- קנאה מוגזמת
- ניסיון לשלוט בבן או בבת הזוג ולקבוע להם מה לעשות, מה ללבוש וכדומה
- דרישה מבן או מבת הזוג שיבקשו אישור על כל פעולה
- ניסיון לבודד את בן או בת הזוג מחברים, ממשפחה ומקרובים
- זלזול, עלבון ופגיעה בבן או בבת הזוג
- האשמת בן או בת הזוג
- חשד בבן או בבת הזוג ומעקב אחריהם
- התנהגות אובססיבית כלפי בן או בת הזוג
- כעס מהיר
- איומים

[הערה למעריך: על התלמיד לכתוב שלוש דרכי התנהגות].

במקרה שמבחנים בדרכי התנהגות כאלה צריך לבחון בתשומת לב רבה את עתידו של הקשר, להתייעץ עם אנשי מקצוע בנוגע אליו, ולקבל בעת הצורך החלטה על סיום הקשר.
 (עמ' 111)

- ג. (1) מטרת החזרות המרובות היא להעצים את ההתחייבות הזו.
 (2) לומדים שעל הבעל להתמיד בפרנסת אשתו, ולא ייתן לה בקמצנות או על ידי שליח.
 (עמ' 113-114)

בניית הבית

- א. חז"ל אמרו: "אם חפץ אתה להידבק באהבת חברך הווי נושא ונותן בטובתו, דכתיב: 'וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ' (ויקרא י"ט, י"ח). מתוך ש'אהבת לרעך' הו' הוא 'כמוך' " (מסכת כלה רבתי, פרק ד', משנה י').
 על פי חז"ל, הסבירו בלשונכם כיצד אדם דבק באהבת חברו. (4 נקודות)
 ב. רות ובוועז מתכננים להתחתן. במשפחתה של רות נוהגים להמתין שלוש שעות בין אכילת מאכלי בשר לאכילת מאכלי חלב, ובמשפחתו של בוועז נוהגים להמתין שש שעות בין אכילת מאכלי בשר לאכילת מאכלי חלב.
 כיצד על רות ובוועז לנהוג לאחר חתונתם? כתבו שתי דעות ואת הנימוק לכל אחת מהן. (8 נקודות)

- א. אדם דבק באהבת חברו על ידי שהוא משתדל שלחברו יהיה טוב (עמ' 100).
 ב. דעה א [הרב חיים דוד הלוי] – כל עוד אין הדבר מפריע לשלום הבית רות רשאית לנהוג כמנהג בית אביה, ובוועז אינו יכול לכפות עליה לנהוג כמנהגו. אולם אם הדבר גורם בעיה של "שלום בית" על רות לקבל את מנהג בעלה בוועז.
 דעה ב [הרב עובדיה יוסף] – רות צריכה לנהוג כמנהג בעלה בוועז כדי לא לפגוע בשלום הבית.
 (עמ' 105-106)

בניית הבית

- א. אישה הכינה לבעלה מרק חם. הבעל טעם מן המרק ואמר לה: "לזה את קוראת מרק? חבל שלא קניתי לי משהו לאכול בדרך הביתה". האישה יצאה בבכי מן המטבח וניגבה את דמעותיה.
בעל זה עבר על איסור אונאת דברים.
- (1) הסבר מדוע המעשה של בעל זה נחשב לאונאת דברים.
(2) לדעת האמורא רב, אדם צריך להיזהר במיוחד באונאת אשתו. מדוע?
(4 נקודות)
- ב. (1) "שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה: עישרתם? עירבתם? הדליקו את הנר!"
(שבת, פרק ב', משנה ז')

- על פי הגמרא, באיזה אופן אדם צריך לומר את הדברים האלה, ומדוע?
(2) עיין שוב בפתיח של סעיף א.
במקרה שהמרק שהכינה האישה אינו טעים לבעלה – כיצד על הבעל להגיב? בסס את תשובתך על התת-סעיפים הקודמים בשאלה זו.

בניית הבית

- א. (1) כי הוא גרם לאשתו צער בדבריו.
(2) בגלל שדמעתה מצויה – אונאתה קרובה.
(עמ' 102)
- ב. (1) צריך לומר בנחת כדי שיקבלו ממנו (עמ' 103).
(2) עליו להגיב בנחת ובאופן שלא יגרום לאשתו צער.
- ג. הקשבה נכונה – הקשבה מתוך רצון לשמוע מה עבר על בן הזוג; הקשבה כדי להשתתף עם בן הזוג.
הקשבה לא נכונה – הקשבה כדי לצאת ידי חובה; הקשבה כדי לשפר ולתקן את מעשיו של בן הזוג; הקשבה כדי לשפוט ולערוך מבחנים לבן הזוג במה הוא הצליח ובמה הוא נכשל.
[הערה למעריך: על התלמיד לציין דוגמה אחת להקשבה נכונה ודוגמה אחת להקשבה שאינה נכונה.]
(עמ' 107)

חובות ביחסי הורים וילדים

- א. (1) אדם שראה את אביו עובר על דברי תורה – כיצד עליו להעיר לו, ומדוע יעיר לו בדרך זו דווקא?
(2) ספר החינוך ורש"ר הירש הציעו טעמים למצוות כיבוד הורים.
כתוב את שני הטעמים.
(9 נקודות)
- ב. על פי הגמרא, האב חייב לפרנס את ילדיו עד שיהיו בני שש. הרבנות הראשית לישראל ראתה צורך לקבוע גילים אחרים: לפני הקמת המדינה היא קבעה שאדם חייב לפרנס את ילדיו עד גיל חמש-עשרה, ובשנים שלאחר מכן קבעה שיש לפרנסם עד גיל שמונה-עשרה.
כתוב שתי סיבות לשינויים אלו של הרבנות הראשית. (6 נקודות)

חובות ביחסי הורים וילדים

- א. (1) יפנה אליו בלשון שאלה ("כך וכך כתוב בתורה"), ולא בלשון אזהרה ("עברת על דברי תורה"), כדי שהאב יבין בעצמו שעבר עבירה ולא יתבייש (עמ' 165).
- (2) [ספר החינוך] – הכרת הטוב של הילד להוריו שהביאוהו לעולם.
[רש"ר הירש] – שמירת המסורת היהודית והנחלתה לדורות הבאים.
(עמ' 165-166)
- ב. – בעבר, כפייה מוסרית שכפו את האב הייתה גורמת לו לפרנס את ילדיו גם לאחר גיל שש, אבל בימינו כפייה לא תועיל וצריך שתהיה תקנה.
– בימינו סכנות מוסריות גדולות צפויות לילדים אם פרנסתם לא תהיה מובטחת גם לאחר גיל שש.
– בימינו ילדים אינם רשאים לפרנס את עצמם.
– בימינו יש אינטרס חינוכי וחברתי שילדים בוגרים יימצאו במסגרת חינוכית ולימודית [המסגרות החינוכיות-לימודיות מכשירות טוב יותר את הילדים מבחינה ערכית ומוסרית להתמודד עם אתגרי החיים].
[הערה למעריך: די בשתי סיבות]
(עמ' 172-173)

חובות ביחסי הורים וילדים

- א. (1) "רבי יהודה אומר: כל שאינו מלמד את בנו אומנות... כאילו מלמדו ליסטות" (קידושין, כט, ע"א).
הסבר בלשוןך את דברי רבי יהודה, וכתוב מדוע אב שאינו מלמד את בנו אומנות "כאילו מלמדו ליסטות".
- (2) לפי הרב אלימלך בר שאול, הסבר עד מתי חלה חובת האב בימינו ללמד את בנו אומנות.
(7 נקודות)
- ב. (1) "חנך לגער על פי דרכו" (משלי, כ"ב, ו') – כתוב שתי הנחיות שנלמדו מפסוק זה בנוגע לחינוך נערים.
(2) כתוב דוגמה משלך ליישום של אחת מן ההנחיות שכתבת.

חובות ביחסי הורים וילדים

- א. (1) אב שאינו מלמד את בנו מקצוע כאילו מלמדו לגנוב.
אדם שאין לו מקצוע שממנו יוכל להתפרנס בכבוד ישיג את פרנסתו בדרכים אסורות. נמצא שאב שלא לימד את בנו אומנות, כאילו לימדו ליסטות.
- (2) חובה זו חלה על האב עד שהבן יעמוד ברשות עצמו לגמרי מבחינה כלכלית.
(עמ' 170-171)
- ב. שתי ההנחיות הן:
(1) לחנך את הנער לדברי תורה בהיותו צעיר, וכך הוא יגדל בהם (ר' אליעזר). [משל לשור שצריך ללמדו לחרוש בגיל צעיר, וכמו צמח שאפשר לתקנו רק בהיותו רך – כך צריך ללמד את הילד תורה בעודו צעיר].
– לחנך כל תלמיד ותלמיד בדרך המתאימה לו, לפי נטייתו הטבעית והניצוץ הייחודי הטמון בו (האדמו"ר מפאסצנה)
(עמ' 175-177)
- (2) לקבל כל תשובה מתאימה.

חובות ביחסי הורים וילדים

0

א. (1) הרב חיים דוד הלוי כתב:

"עיקר חינוך הבנים אינו בדברים בלבד או בזה שירכוש להם לולב, טלית ותפילין" (קיצור שולחן ערוך, מקור חיים).

אם כן, מהו עיקר החינוך, לדעתו?

(2) "חנך לגער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה" (משלי, כ"ב, ו').

רבי קלונימוס קלמיש שפירא (האדמו"ר מפאסצנא) הסביר מדוע השתמש שלמה המלך בלשון "חינוך"

ולא בלשון "ציווי" או "הרגל".

על פי האדמו"ר מפאסצנא, הסבר מהו היתרון של החינוך על הציווי או ההרגל. בתשובתך התייחס

לדרך החינוך ולתוצאה.

(9 נקודות)

ב. הרבנים הראשיים הרב אברהם שפירא והרב מרדכי אליהו פרסמו קריאה להורים, ובה נכתב:

"עושי מעשים אלו פועלים כאילו לפי עקרונות היהדות ומתוך הבנה מעוותת של דברי רבותינו ז"ל:

'חושך שִׁבְטוֹ שׁוֹנֵא בְּנוֹ וְאֶהְיֶה שְׂחָרוֹ מוֹסֵר' (משלי, י"ג, כ"ד)".

(1) ציין לאילו מעשים התכוונו הרבנים הראשיים.

(2) מהי דרך החינוך הראויה על פי הרבנים הראשיים?

(5 נקודות)

ג. מדוע דיווח למשטרה או לרשויות הרווחה על חשד לאלימות במשפחה אינו הוצאת דיבה ולשון הרע? (2 נקודות)

חובות ביחסי הורים וילדים

0

א. (1) עיקר החינוך הוא בקיום מצוות בנוכחות הילדים, והם לומדים לעשות כן כשיגדלו (עמ' 173).

(2) דרך החינוך – חינוך הוא בכל גער ונער לפי טבעו, דעתו ומידותיו. לעומת זאת ציווי והרגל הם שווים בכולם.

תוצאה – חינוך משפיע גם על עתיד הנער: "גם כי יזקין לא יסור ממנה". לעומת זאת המצווה והמרגל אינו בטוח שהנער המצווה והמתרגל יעשה כמצוותו גם כשיגדל ויהיה ברשות עצמו.

(עמ' 178-179)

ב. (1) מעשי אלימות כלפי ילדים.

(2) חינוך מתוך אהבה, חיבה, קרבה, סבלנות וסובלנות כלפי ילדים, מאור פנים, לימוד והסברה ["שמאל דוחה וימין

מקרבת" מתוך מגמה חינוכית].

(עמ' 175-176)

ג. כי זה סיפור לתועלת (עמ' 176).

חובות ביחסי הורים וילדים

0

א. (1) על פי בעל ספר החינוך, מהו שורש (טעם) מצוות כיבוד הורים?

(2) כיצד מצוות כיבוד הורים משפיעה על היחס של האדם כלפי הקב"ה?

(5 נקודות)

ב. בפירושו לעשרת הדיברות דימה רבנו בחיי בן אשר את אופי הכבוד כלפי ההורים לאופי הכבוד כלפי הקב"ה.

(1) ממה נובע דמיון זה?

(2) על פי רבנו בחיי בן אשר, ציינו שני פרטים ממצוות כיבוד הורים שנלמדים ממצוות כיבוד הקב"ה.

(5 נקודות)

ג. (1) "כשם שחייב ללמדו תורה, כך חייב ללמדו אומנות" (קידושין ל, ע"ב).

על פי הרב אלימלך בר שאול, עד איזה שלב בחיי הבן חייב אביו ללמדו אומנות בימינו?

(2) עד איזה גיל של הילדים חייבים הוריהם לפרנסם בימינו, ומדוע?

נא לציין
כאן

33

- א. (1) שורש מצוות כיבוד הורים: ראוי לאדם שיכיר טובה למי שעשה עימו טובה, ולא יהיה כפוי טובה, ולכן ראוי לאדם לכבד את ההורים, שהביאו אותו לעולם והשקיעו בו.
- (2) כאשר אדם יפנים את מידת הכרת הטוב כלפי הוריו יעלה ממנה להכיר טובה לקב"ה, שברא אותו באופן שלם ומספק את כל צרכיו.
- (עמ' 165)

- ב. (1) ההורים שותפים עם הקב"ה ביצירת האדם.
- (2) – כשם שעל האדם להודות במציאות ה' ושהוא א-לוהיו, כך עליו להודות בהוריו שהם אכן הוריו.
- כשם שאסור לכפור בה', כך אסור לאדם לכפור בהוריו ולומר על אנשים אחרים שהם הוריו.
- כשם שאסור להישבע בשם ה' לשקר, כך אסור להישבע בשם הוריו לשקר.
- [על התלמידים לציין שני פרטים.]
- (עמ' 165-166)

- ג. (1) עד שיוכל להתפרנס ולעמוד ברשות עצמו ולא יהיה מעמסה על אחרים, ואפילו אם הבן כבר גדול (עמ' 169-170).
- (2) עד גיל שמונה עשרה.
- טעם: נערים ונערות נמצאים במסגרות חינוכיות ולימודיות עד גיל שמונה עשרה ואין הם מפרנסים את עצמם [יש אינטרס חינוכי וחברתי שילדים יימצאו במסגרת חינוכית ולימודית עד גיל בוגר. המסגרות החינוכיות לימודיות מכשירות את הנערים והנערות מבחינה ערכית ומוסרית להתמודד עם אתגרי החיים ומונעות או לפחות מצמצמות התדרדרות מוסרית].
- (עמ' 172)

התנהלותה של המשפחה

- א. (1) מה הייתה התשובה של רבי אלעזר בן עזריה לאחר שחכמים ביקשו ממנו לשמש בתפקיד נשיא?
- (2) על פי הראי"ה קוק, הסבר את המסר שלומדים מן התשובה של רבי אלעזר בן עזריה.

התנהלותה של המשפחה

- א. (1) אלך ואתייץ עם אנשי ביתי, עם אשתי.
- (2) התמסרות לעבודה ציבורית דורשת השקעה גדולה מאוד שעלולה להיות על חשבון המשפחה, ולכן צריך לקבל הסכמה של האישה כדי להצליח.
- (עמ' 183)

התנהלותה של משפחה

- א. על פי הרב לוי בן גרשום (הרלב"ג), מהי דרך ההתנהלות הראויה בין בני זוג, וכיצד לומדים זאת מן השיח שבין יעקב לנשותיו? (6 נקודות)

התנהלותה של משפחה

- א. דרך ההתנהלות הראויה היא לא לכפות אלא לנסות לשכנע.
- לומדים זאת מיעקב שכאשר ציווה אותו ה' לשוב לארץ ישראל הוא לא הסתפק בהודעה לנשותיו על ציווי ה' אלא הקדים לספר להן את קורותיו עם לבן באופן שהן ישתכנעו בצורך להיפרד מאביהן.
- (עמ' 183-184; עמ' 182)

התנהלותה של משפחה

א. חכמים הציעו לרבי אלעזר בן עזריה להיות נשיא.

- (1) מה הייתה תשובתו של רבי אלעזר בן עזריה?
- (2) על פי הראי"ה קוק, מהו המסר שנלמד מתשובתו של רבי אלעזר בן עזריה?
(5 נקודות)

- ב. (1) הסבר מדוע "בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות" (סנהדרין, עא, ע"א).
- (2) על פי הרש"ר הירש, כתוב הדרכה חינוכית להורים שנלמדת מדיני בן סורר ומורה.

התנהלותה של משפחה

- א. (1) התשובה של רבי אלעזר בן עזריה: אתייעץ עם אנשי ביתי, עם אשתי.
- (2) המסר שנלמד הוא שהתמסרות לעבודה ציבורית עלולה לפגוע במשפחה ולכן יש צורך בהסכמה ובתמיכה של בן הזוג לפני שאדם מקבל על עצמו משרה ציבורית כיוון שרק כך הוא יוכל למלא את המשימה.
(עמ' 183; עמ' 184)

- ב. (1) כדי לקיים דין בן סורר ומורה נדרשים תנאים הלכתיים שקשה מאוד לממש.
- (2) הדרכה חינוכית להורים שנלמדת מדיני בן סורר ומורה: האב והאם צריכים לדבר בקול אחד. צריך שתהיה ביניהם אחדות דעים ורצון משותף.
(עמ' 183-184; עמ' 185)

התנהלותה של משפחה

- א. בנוגע לחזרה לארץ-ישראל אמר יעקב אבינו לנשותיו:
- "רְאֵה אֲנִי אֶת פְּנֵי אֲבִיכָּן כִּי אֵינְנִי אֵלַי כְּתָמֹל שְׁלֹשָׁם... וְאַתָּה יְדַעְתָּן כִּי בְּכָל כַּחַי עֲבַדְתִּי אֶת אֲבִיכָּן. וְאַבִּיכָּן הִתֵּל בִּי וְהִחֲלֵף אֶת מְשַׁכְרְתִּי עֲשָׂרַת מָנִים... וַיֹּאמֶר אֵלַי מֶלֶאךָ הָאֵל-לֵהִים בְּחִלּוֹם יַעֲקֹב... עֲתָה קוּם צֵא מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל אֶרֶץ מִלְדָּתְךָ" (בראשית, ל"א, ה'-י"ג).
- (1) מהי השאלה שמתעוררת מן הדברים של יעקב?
- (2) מה למד הרלב"ג מן הדברים של יעקב בנוגע להתנהלות של משפחה?

התנהלותה של משפחה

- א. (1) מדוע הקדים יעקב לספר את קורותיו עם לבן ולא הסתפק בעובדה שזהו צו ה'?
- (2) הרלב"ג למד שהשיח בין האיש לאישה צריך להיות בדרך של הסבר ושכנוע, ולא בכפייה.
(עמ' 183-184)
- ב. (1) כי באמת הצלחת העשיר נובעת מכישרון מיוחד שיש לו.
- (2) העשיר צריך לזכור שה' הוא שנתן לו את הכישרון הזה [לקבל: "זכרת את ה' אלוֹקֶיךָ כִּי הוּא הֵנִיחַ לְךָ כָּח לַעֲשׂוֹת חֵיל"].
(עמ' 191)

התנהלותה של משפחה

א. "ויאמר להן ר'אָה אנכי את פני אביכן כי איננו אֵלַי כתמול שלשם... ויאמר אלי מלאך הא-להים... עתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך" (בראשית ל"א, ה' - י"ג).
הרב לוי בן גרשום (הרלב"ג) כתב: "ולזה תמצא שאמר יעקב לנשיו דברים נכוחים, יביאום להישמע אליו ולהיפרד מאביהן, והודיע להן בסוף דבריו כי ה' יתעלה ציווהו ללכת לשוב אל בית אביו, כדי שיתרצו בזה מזה הצד גם כן, שלא ימרו את פי ה' יתעלה".

- (1) מה הם שני הדברים שאמר יעקב לנשותיו?
- (2) לשם מה אמר יעקב את שני הדברים האלה? כתבו שתי סיבות.
- (3) על פי הרלב"ג, מה אפשר ללמוד מיעקב בנוגע להנהגה הראויה של האדם בתוך ביתו?

(7 נקודות)

ב. כשהציעו חכמים לרבי אלעזר בן עזריה להיות נשיא, הוא השיב: "איזיל ואימליך באינשי בתי [אלך ואתייעץ באנשי ביתי]" (ברכות כז, ע"ב).

הראי"ה קוק כתב על כך:

"הורה להם שההנהגה המעולה בענייני עבודת הציבור, אי אפשר שתבוא כי אם שיהיה המנהיג מסור לזה בכל נפשו, שאף מצבו הפרטי יהיה בטל ושקוע בענייני הציבור. על כן גם הליכות ביותו [הנהגת ביתו הפרטי] צריך שתסכים [שתתאים] עם ההנהגה הכוללת ומתוך כך צריך לזה הסכם גברת הבית [אשתו]" (עין אי"ה).

- (1) על פי הראי"ה קוק, מה נדרש מאיש ציבור?
- (2) על פי הראי"ה קוק, מדוע ההחלטה של אדם אם לקבל על עצמו להנהיג את הציבור צריכה להיעשות בהסכמת אשתו?

התנהלותה של משפחה

- א. (1) - היחס של לבן אליו השתנה.
- ה' ציווה אותו לחזור לארץ כנען.
(2) - לשכנע את הנשים ללכת איתו ולהיפרד מאביהן.
- שהנשים יסכימו וישמעו בקול ה'.
- (3) אפשר ללמוד שכאשר אדם רוצה לשנות לשפר ולייעל את ההתנהלות המשפחתית לא יעשה זאת באמצעות ציווי או כפייה אלא בשכנוע.

(עמ' 183-184)

- ב. (1) נדרש מאיש ציבור להיות מסור להנהגה גם על חשבון חובותיו לביתו הפרטי.
(2) הנהגה ציבורית באה על חשבון שותפות האיש עם אשתו בניהול הבית, ולכן צריך את הסכמתה. א: הסכמה ותמיכה של האישה יעצימו את האיש ויאפשרו לו למלא את משימתו.

(עמ' 184)

התנהלותה של משפחה

- א. (1) "בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות" (סנהדרין, עא, ע"א) – הסבר מדוע.
 (2) הרש"ר הירש למד מן המילים "איננו שמע בקול אביו ובקול אמו" (דברים, כ"א, י"ח) שנדרשים כמה תנאים כדי שאדם ייחשב בן סורר ומורה. כתוב שניים מן התנאים.

(6 נקודות)

- ב. (1) הסבר מהי החובה "לקבוע עיתים לתורה".
 (2) על פי הרב ישראל מאיר הכהן מראדין ("משנה ברורה" ו"ביאור הלכה"), מה יעשה מי שנאנס ולא למד תורה ביום?
 (3) על פי הרב ישראל מאיר הכהן מראדין, באיזה אופן ראוי לכתחילה ללמוד תורה?

התנהלותה של משפחה

- א. (1) בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות בשל תנאים הלכתיים שלא מצוי שיתקיימו כולם יחד.
 (2) – יש לבן גם אב וגם אם.
 – גם האב וגם האם הפעילו על הבן את השפעתם המחנכת.
 – האב והאם מדברים בקול אחד.
 – האב והאם עומדים מול הבן באותה מידה של כבוד ראש וכבוד.
 – יש בין האב והאם אחדות דעים ורצון משותף.
 [הערה למעריך: על התלמיד לכתוב שני תנאים].

(עמ' 185)

- ב. (1) לקבוע זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה. אין צריך לייחד עת קבוע ללימוד תורה בכל יום שלא יעבירו בשום פעם אף אם הוא סבור להרוויח הרבה.
 (2) יהיה עליו כמו חוב וישלימו בלילה.
 (3) מצווה להדר כל מה שיכול ללמוד בחבורה.

(עמ' 186-187)

התנהלותה של משפחה

- א. על פי הרש"ר הירש, בן אינו יכול להיחשב בן סורר ומורה אם אין הסכמה בענייני חינוך בין אביו ובין אימו.
 הסבר מדוע. (5 נקודות)

- ב. (1) הסבר את הביטוי "לקבוע עיתים לתורה".
 (2) מהו היתרון של לימוד תורה בחבורה על לימוד תורה של אדם יחיד?

התנהלותה של משפחה

- א. אם אין הסכמה ביניהם קלקלת הבן שלהם איננה מוכיחה את ההשחתה המוסרית של טבעו. ייתכן שהחינוך הלקוי שחינכוהו ההורים הוא הגורם, וחינוך זה יכול להיות מתוקן על ידי החיים והניסיון (עמ' 185).
 ב. (1) לייחד עת קבוע בכל יום שלא יעבירו בשום פעם.
 (2) על ידי לימוד בחבורה יש כבוד שמיים יותר ("ברוב עם הדרת מלך").
 (עמ' 186-187)

קרבה בין האיש לאישה

- א. (1) כיצד מכונה הקשר הפיזי בין איש לאישה בלשון נקייה, לעומת הכינוי המקובל בעולם הרחב?
 (2) הסבר את ההבדל המהותי בין שני הכינויים.
 (5 נקודות)

ב. על פי הרב יוסף דב סולובייצ'יק, ההלכות שנוגעות לחיי האישות שבין איש לאשתו "מיוסדות על עיקרון פסיכולוגי... והן מפליאות בפיקחותן וב'חדישותן' " (ובקשתם משם, איש ההלכה).
 כתוב דוגמה אחת להלכה בתחום זה, והסבר את העיקרון הפסיכולוגי שבהלכה זו. (5 נקודות)

קרבה בין האיש לאישה

- א. (1) הקשר הפיזי בין איש לאישה מכונה בלשון נקייה חיי אישות.
 (2) הכינוי המקובל בעולם הרחב, "יחסי מין", מבטא מפגש פיזי בין שני מינים ופורקן יצרים. הכינוי "חיי אישות" מבטא חיים מאוחדים של שני אנשים שהם כאיש אחד ומתוך כך כבשר אחד.
 (עמ' 197)

ב. — האיש מחויב לחיות חיי אישות עם אשתו בהתאם לכוּח גופו ולתנאי עבודתו. חיי האישות הם ביטוי לאהבה ולקשר העמוק שביניהם.
 — אסור לקיים חיי אישות בזמן שכרות. בני הזוג צריכים להיות מרוכזים זה בזה.
 — אסור לקיים חיי אישות בפרהסיה. בני הזוג צריכים ליצור קשר אינטימי ועמוק ביניהם.
[למעריך: על התלמיד לכתוב דוגמה אחת, ולהסביר את העיקרון הפסיכולוגי שבדוגמה זו; לקבל תשובות מתאימות נוספות.]
 (עמ' 197-201)

קרבה בין איש לאשתו

- א. הקשר הפיזי בין איש לאישה מכונה בלשון נקייה "חיי אישות" ולא "יחסי מין".
 הסבר את ההבדל בין שני הכינויים. (4 נקודות)
 ב. על פי הרב יוסף דב סולובייצ'יק, ההלכות שנוגעות לחיי האישות שבין איש לאישה "מיוסדות על עיקרון פסיכולוגי... והן מפליאות בפיקחותן ובחדישותן" (ובקשתם משם, איש ההלכה).
 כתוב דוגמה אחת להלכה בתחום זה, והסבר את העיקרון הפסיכולוגי שבהלכה זו. (6 נקודות)

קרבה בין איש לאשתו

- א. הכינוי "יחסי מין" מבטא מפגש בין שני מינים ופורקן יצרים. הכינוי "חיי אישות" מבטא חיים מאוחדים של שני אנשים שהם כאיש אחד ומתוך כך כבשר אחד (עמ' 195).
 ב. — האיש מחויב לחיות חיי אישות עם אשתו בהתאם לכוּח גופו ולתנאי עבודתו. חיי האישות הם ביטוי לאהבה ולקשר העמוק שביניהם.
 — אסור לקיים יחסי אישות בזמן שכרות. בני הזוג צריכים להיות מרוכזים זה בזה.
 — אסור לקיים יחסי אישות בפרהסיה. בני הזוג צריכים ליצור קשר אינטימי ועמוק ביניהם.
[למעריך: די בדוגמה אחת; לקבל תשובות מתאימות נוספות.]
 (עמ' 196-200)

קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. ציין על פי הסדר את שלושת השלבים בתהליך היטהרות האישה מטומאת נידתה, והסבר מה על האישה לעשות בכל אחד מן השלבים. (6 נקודות)
- ב. היחסים שבין האיש לאישה בזמן נידתה מתבטאים בריחוק אך גם בקרבה.
- (1) ציין ביטוי אחד של ריחוק.
- (2) כיצד באה לידי ביטוי הקרבה בין איש לאשתו בזמן נידתה של האישה? כתוב פרט אחד.

קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. שלושת השלבים בתהליך היטהרות האישה מטומאת נידתה:
- הפסק טהרה, שבעה נקיים וטבילה.
- הפסק טהרה – אישה צריכה לבדוק שהדימום פסק.
- שבעה נקיים – אישה צריכה לוודא במשך שבעה ימים שהיא נקייה ממראות דם.
- טבילה – אישה צריכה לטבול במקווה [כשר].
- (עמ' 210-211; עמ' 212)
- ב. (1) בני הזוג אסורים בקיום חיי אישות, אסורים בחיבוק ונישוק ובכל מגע פיזי, אסורים בדברי חיבה המרגילים לערוה.
- (2) ביטויים לקרבה בין איש לאשתו בזמן נידתה: חייב לאהוב את אשתו כגופו, חייב לכבדה יותר מגופו, קירוב לבבות ודיבורים שבצנעה [הערה למעריך: לקבל תשובות שמבטאות רובד אחר במערכת היחסים שהוא מעבר לקשר הפיזי ואת שימור ופיתוח הקשר והקרבה הנפשית].
- [הערה למעריך: די בביטוי אחד של ריחוק ובביטוי אחד של קרבה].
- (עמ' 207-209; עמ' 208-210)

קרבה בין איש לאשתו

- א. (1) מהי מצוות עונה?
- (2) כתוב מטרה אחת של מצוות עונה.
- (6 נקודות)
- ב. כתוב הבדל מהותי אחד בין החיבור של זכר ונקבה בבעלי החיים ובין החיבור בין איש לאשתו.

קרבה בין איש לאשתו

- א. (1) קיום חיי אישות בין בני זוג.
- (2) – הקדמה למצוות פרייה ורבייה.
- קשר המאפשר חיבור עמוק בין בני זוג.
- [הערה למעריך: די במטרה אחת]
- (עמ' 196)
- ב. – החיבור של בעלי החיים הוא חיבור מזדמן, ואילו החיבור של בני אדם הוא קבוע – "והיו לבשר אחד" (רמב"ן).
- החיבור של בעלי החיים הוא חיבור גשמי, ואילו החיבור של בני אדם הוא חיבור רוחני (מהר"ל).
- [הערה למעריך: די בהבדל אחד]
- (עמודים 198-199)

מצוות עונה; קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. "אם אחרת יקח לו שארה כסותה וענתה לא יגרע" (שמות, כ"א, י').
 הסבר בלשונך את שלוש החובות שבפסוק זה. (3 נקודות)
- ב. (1) "ואל אשה בגדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה" (ויקרא, י"ח, י"ט).
 כתוב שני איסורים שנכללים בציווי "לא תקרב".
 (2) האיסור לחיות חיי אישות עם אישה נידה נכתב בתורה בסמיכות לאיסור לשאת אחות.
 מה לומדים מסמיכות זו?

מצוות עונה; קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. שארה – מזונות. כסותה – בגדים. עונתה – חיי אישות (עמ' 198; עמ' 196-197).
- ב. (1) איסורים שנכללים בציווי "לא תקרב": לא לחבק את אשתו, לא לנשק אותה, לא לדבר עימה דברים בטלים, לא תישן עימו (בבגדיה) על המיטה.
 [הערה למעריך: די בשני איסורים]
 (2) מסמיכות זו לומדים שבחיי משפחה יש תקופות שעל האיש לחיות עם אשתו כאילו היו אח ואחות.
 (עמ' 209-210; עמ' 207-208)

קרבה בין האיש לאישה

- א. (1) מהי מצוות עונה, ומדוע היא נקראת כך?
 (2) מהי החשיבות של מצוות עונה בנוגע לקשר שבין איש לאשתו?
 (6 נקודות)
- ב. על פי הרב יוסף דב סולובייצ'יק, יש הבדל מהותי בין היהדות ובין הנצרות והפילוסופיה היוונית בנוגע לחיי אישות.
 הסבר הבדל מהותי זה. (4 נקודות)

קרבה בין האיש לאישה

- א. (1) הקשר הפיזי בין איש לאשתו שהוא מצווה, אנו חיי אישות.
 מצווה זו נקראת כך כי היא מתקיימת בזמנים מסוימים. עונה = זמן, עת.
 (2) מצוות עונה נותנת מקום לקשר המלא והחי בין איש לאשתו, אנו מצוות עונה יוצרת ומאפשרת חיבור עמוק בין איש לאשתו.
 (עמ' 198)
- ב. הנצרות והפילוסופיה היוונית לא תפסו את הבחינה המטפיזית-מוסרית שבחיי אישות, ורק ביהדות יש לפעולה זו יסוד מוצק בחיים הדתיים [האדם היהודי עובד את בוראו בגופו, באכילתו ובפעולתו המינית] (עמ' 199).

קרבה בין האיש לאישה

- א. על הפסוק "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד" (בראשית, ב', כ"ד), כתב הרמב"ן:
 "לבשר אחד – הוולד נוצר על ידי שניהם ושם נעשה בשרם אחד, לשון רש"י. ואין בזה טעם, כי גם הבהמה והחיה יהיו לבשר אחד בוולדותיהם. והנכון בעיניי, כי הבהמה והחיה אין להם דבקות בנקבותיהן, אבל יבוא הזכר על איזה נקבה שימצא וילכו להם".
 (1) הסבר את הביטוי "והיו לבשר אחד" על פי פירוש רש"י, והסבר את הנימוק של הרמב"ן לדחיית פירוש זה.
 (2) על פי הרמב"ן, מה מייחד את הקשר שבין איש לאישה?
 (8 נקודות)
- ב. גילויי החיבה והקרבה בין בני זוג צריכים להיות בצנעה ולא בפרהסיה. מדוע?

קרבה בין האיש לאישה

- א. (1) על פי רש"י, האיש והאישה נעשים "בשר אחד" בוולד שנוצר משניהם.
הרמב"ן דחה פירוש זה כי עניין זה אינו מאפיין רק את מין האדם.
(2) הקשר בין איש ואישה ממשיך גם אחרי הביאה, והוא קשר מחייב.
(עמ' 200)
ב. גילויי חיבה בין בני זוג הם עניין שבינם לבין עצמם. החצנת הקשר האינטימי ביניהם מוזילה אותו ומפחיתה את ערכו ואת עוצמתו (עמ' 201).

קידושין ונישואין

- א. מעמד החופה נפתח בברכת האירוסין.
(1) ברכת האירוסין מורכבת משלושה חלקים. כתוב מהו הנושא של שניים מן החלקים.
(2) החתימה של ברכת האירוסין היא: "מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין".
הסבר מה מבטאת החתימה של ברכה זו.

(7 נקודות)

- ב. ממה הרב צריך להיזהר כאשר הוא מקריא לחתן את המילים "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל", (נ' צ"ג)
ומדוע? (4 נקודות)
ג. מהו השלב בחתונה שבו נהוג לקרוא את הכתובה, ומדוע נהוג לקרוא את הכתובה בשלב זה?

קידושין ונישואין

- א. (1) החלקים של ברכת האירוסין: איסור עריות, איסור קשרי אישות בין המאורסים, היתר קשרי אישות לאחר חופה וקידושין.
[הערה למעריך: על התלמיד לכתוב את הנושא של שני חלקים].
(2) החתימה מבטאת את קדושת עם ישראל הבאה לידי ביטוי בבניית הקשר הזוגי על ידי חופה וקידושין.
(עמ' 71)
ב. הרב צריך להיזהר שלא יאמר "לי", שאז כאילו הוא בעצמו מקדש את הכלה (עמ' 75).
ג. את הכתובה נהוג לקרוא בין שלב הקידושין ובין שלב הנישואין [מייד לאחר שאמר החתן "הרי את מקודשת לי..."].
קריאת הכתובה בשלב זה נועדה להפריד בין שלב הקידושין ובין שלב הנישואין.
(שם)

קרבה בין האיש לאישה

- לפניך ציטוטים מפסקה העוסקת במהות של הלכות אישות מתוך ספרו של הרב יוסף דב סולובייצ'יק "איש ההלכה".
על פי מה שלמדת בכל הפרקים שבחברת, ענה על השאלות שלפניך.
א. "הקב"ה בעצמו מזווג זיווגים".
דברים אלה מבוססים על מדרש שבו מוסבר מדוע הקב"ה בעצמו מזווג זיווגים.
תאר בלשון את המסופר במדרש. (4 נקודות)
ב. "שמחת חתן וכלה חשובה מאוד, וכל המשתתף בה - שכרו רב".
ציין הלכה (או דוגמה) אחת שמבססת היגד זה. (4 נקודות)
ג. "ואותה ההלכה, הקשה כברזל, שאסרה הזדווגות לאישה בימי נידתה ועשתה כמה סייגים לאיסור זה".
ציין סייג אחד לאיסור נידה. (4 נקודות)

קרבה בין האיש לאישה

א. רבי יוסי בן חלפתא אמר למטרונה שמאז בריאת העולם הקב"ה מזווג זיווגים. המטרונה אמרה שהיא יכולה לעשות זאת בקלות, ואף זיווגה אלף עבדים לאלף שפחות ביום אחד. למוחרת בבוקר התברר שהעבדים והשפחות שזיווגה לא הסתדרו ביניהם ואף פצעו זה את זה. רבי יוסי בן חלפתא אמר לה שאכן מלאכת זיווג זיווגים קשה לפני המקום כקריעת ים סוף (עמ' 19-20).

ב. - מצוה לשמח חתן וכלה ולרקוד לפניו ולומר שהיא נאה וחסודה.

- רבי יהודה בר אילעי היה מרקד לפני הכלה.

- מבטלין תלמוד תורה להכנסת כלה לחופה.

[הערה למעריך: על התלמיד לציין הלכה (או דוגמה) אחת].

(עמ' 79)

ג. לא לחבק; לא לנשק; לא לישון עמה בבגדיה על המיטה (עמ' 209) [לקבל תשובות מתאימות אחרות].

מצוות עונה / קרבה בין האיש לאישה

א. (1) מהי "מצוות עונה", ומדוע היא נקראת כך?

(2) מהי החשיבות של מצוות עונה בנוגע לקשר שבין איש לאשתו?

(6 נקודות)

ב. על פי הרב יוסף דב סולובייצ'יק, יש הבדל מהותי בין היהדות ובין הנצרות והפילוסופיה היוונית בנוגע לחיי אישות.

הסבירו את ההבדל המהותי הזה. (4 נקודות)

ג. "ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת. על כן יעזב איש

את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד" (בראשית ב', כ"ג-כ"ד).

כתב הרמב"ן: "זמפני זה אמר הכתוב, בעבור שנקבת האדם הייתה עצם מעצמי ובשר מבשרו ודבק בה, והייתה

בחינו כבשרו ויחפוץ בה להיותה תמיד עימו. וכאשר היה זה באדם. הושם טבעו בתולדותיו".

(1) "וכאשר היה זה באדם..." - למה הרמב"ן מתכוון במילה "זה"?

(2) הסבירו את דברי הרמב"ן המודגשים בקו.

מצוות עונה / קרבה בין האיש לאישה

א. (1) הקשר הפיזי בין איש לאשתו שהוא מצווה. א: חיוב האיש לקיים חיי אישות עם אשתו.

מצווה זו נקראת כך כי היא מתקיימת בזמנים מסוימים. עונה = זמן, עת.

(2) מצוות עונה נותנת מקום לקשר המלא והחי בין איש לאשתו. א: מצוות עונה יוצרת ומאפשרת חיבור עמוק בין

איש לאשתו.

(עמ' 118 / 198)

ב. הנצרות והפילוסופיה היוונית לא תפסו (הבינו) את הבחינה המטפיזית-מוסרית שבחיי אישות, ורק ביהדות יש לפעולה

זו יסוד מוצק בחיים הדתיים [האדם היהודי עובד את בוראו בגופו, באכילתו ובפעולתו המינית] (עמ' 119 / 199).

ג. (1) הדבקות באשתו.

(2) בתולדותיו של אדם הראשון [אין האישה עצם מעצמי של האיש, והדבקות של האיש באשתו נובעת מהטבע

שהוטבע בו מאדם הראשון.

(עמ' 120 / 200)

סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

א. היחסים שבין איש לאשתו בזמן נידתה של האישה מתבטאים בריחוק אך גם בקרבה.

(1) ציינו שני ביטויים של ריחוק.

(2) כיצד באה לידי ביטוי הקרבה בין איש לאשתו בזמן נידתה של האישה? כתבו פרט אחד.

(6 נקודות)

ב. ציינו על פי הסדר את שלושת השלבים בתהליך היטהרות האישה מטומאת נידתה, והסבירו מה על האישה לעשות

בכל אחד מן השלבים. (6 נקודות)

א. (1) בני הזוג אסורים בקיום חיי אישות, אסורים בחיבוק ונישוק ובכל מגע פיזי, אסורים בדברי חיבה המרגילים לערווה.

(2) ביטויים לקרבה בין איש לאשתו בזמן נידתה: חייב לאהוב את אשתו כגופו, חייב לכבדה יותר מגופו, קירוב לבבות ודיבורים שבצנעה [הערה למעריכים: לקבל תשובות שמבטאות רובד אחר במערכת היחסים שהוא מעבר לקשר הפיזי ואת שימור ופיתוח הקשר והקרבה הנפשית].

[הערה למעריכים: על התלמידים לציין שני ביטויים של ריחוק וביטוי אחד של קרבה.]

(עמ' 208-210)

ב. שלושת השלבים בתהליך היטהרות האישה מטומאת נידתה:

הפסק טהרה, שבעה נקיים וטבילה.

הפסק טהרה – האישה צריכה לבדוק שהדימום פסק.

שבעה נקיים – האישה צריכה לוודא במשך שבעה ימים שהיא נקייה ממראות דם.

טבילה – האישה צריכה לטבול במקווה [כשר].

(עמ' 212)

סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

א. המדרש שואל: "ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים" (ויקרא, ט"ו, כ"ה) – והלאו שבעת ימי נידה הן, ולמה קרא

אותן ימים רבים? (מדרש תנחומא).

מהי תשובת המדרש על שאלתו? (3 נקודות)

ב. כתוב את הפירוש המילולי של הביטוי "סוגה בשושנים", והסבר את הקשר בין ביטוי זה ובין הלכות

טהרת המשפחה. (7 נקודות)

סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

א. תשובת המדרש: מכיוון שבימים אלו האישה אסורה על בעלה ומרוחקת ממנו, אלה ימים של צער, ולכן הם מכונים

"ימים רבים" (עמ' 207).

ב. "סוגה בשושנים": גדורה בשושנים. אומנם גדר של שושנים היא גדר, אך השושנים אינן מחסום של ממש למי שרוצה לעבור את הגדר. כך גם בהלכות טהרת המשפחה: ההלכות יוצרות גדר כדי לשמור מן העבירה, אבל קל לפרוץ גדר זו, והשמירה מסורה לליבם של בני הזוג (עמ' 209-210).

סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

א. (1) "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי... מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה?".

(תלמוד בבלי, נידה, דף לא, ע"ב)

כתוב בלשונך את תשובתו של רבי שמעון בן יוחי לשאלת תלמידיו.

(2) "תניא היה רבי מאיר אומר: מפני מה אמרה תורה נידה לשבעה?" (שם).

כתוב בלשונך את תשובתו של רבי מאיר לשאלה זו.

(7 נקודות)

ב. מדוע מותר לאישה להתאפר בימי נידתה?

תראה כמה 43

סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. (1) אילו הייתה מילה בשבעת הימים הראשונים היה נוצר מצב שבו כל האנשים שמחים בסעודת ברית המילה, והורי התינוק עצובים כי הם עדיין אסורים בתשמיש.
- (2) כדי שאישה לא תימאס על בעלה אלא תהיה חביבה עליו כשעת כניסתה לחופה.
- (עמ' 209)
- ב. אישה רשאית להתאפר בימי נידתה כדי שלא תתגנה על בעלה בזמן נידתה [ויבוא לגרשה] (עמ' 210).

סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. הרש"ר הירש (מובא בדברי הרב קלמן כהנא, טהרת בת ישראל) מדמה את מערכת היחסים של איש ואשתו בימים שבהם הם אסורים זה על זה למערכת יחסים של אח ואחות.
- הסבר את הדמיון בין שתי מערכות היחסים האלה. (3 נקודות)
- ב. "זקנים הראשונים היו אומרים שלא תכחול ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדים צבעוניים בזמן נידתה, עד שבא רבי עקיבא ולימד..." (שבת, סד, ע"ב. מובא בדברי הרב מרדכי אליהו, דרכי טהרה).
- (1) מהו הטעם לדברי הזקנים הראשונים?
- (2) מהי דעת רבי עקיבא, ומהו הטעם לדעתו?
- (4 נקודות)
- ג. מה הם "שבעה נקיים", ומה האישה צריכה לעשות ב"שבעה נקיים"?

סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. בשתי מערכות יחסים אלה צריך שתהיה הימנעות, הגבלה, והיחס איננו מבוסס על תאוותנות; במקומה יש יחס של אהבה וחיבה, יחס של קרבה (עמ' 210).
- ב. (1) חשש שיחיו חיי אישות בזמן נידתה.
- (2) רבי עקיבא התיר לאישה נידה לכהול לפקוס ולהתקשט בבגדים צבעוניים כדי שלא תתגנה בפני בעלה [ועלול הוא לגרשה].
- (שם)
- ג. האישה סופרת שבעה ימים רצופים אחרי הפסק הטהרה שבהם היא נקייה מדם. בימים אלה היא צריכה לבדוק [בבוקר וסמוך לשקיעת החמה] שאין לה דימום (עמ' 212).

סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. בנות ישראל החמירו על עצמן והשוו את דין הנידה לדין הזבה.
- כתוב טעם אחד לחומרה זו. (3 נקודות)
- ב. (1) "ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערוֹתָה" (ויקרא, י"ח, ט).
- כתוב שני איסורים שנכללים בציווי "לא תקרב".
- (2) האיסור לחיות חיי אישות עם אישה נידה נכתב בתורה בסמיכות לאיסור לשאת אחות.
- מה לומדים מסמיכות זו?

- א. בנות ישראל השוו את דין הנידה לדין הזבה כדי שתהיה לכל הנשים ספירה אחידה ולא תצטרך כל אחת לחשב לעצמה חשבונות מבלבלים. [לקבל: בשל צרות הגלות חששו לטעות בין דם טהור לדם טמא ובין ימי נידה לימי זיבה].
- (עמ' 207-208).
- ב. (1) איסורים שנכללים בציווי "לא תקרב": לא לחבק את אשתו, לא לנשק אותה, לא לדבר עימה דברים בטלים, לא תישן עימו (בבגדיה) על המיטה.
- [הערה למעריך: על התלמיד לכתוב שני איסורים].
- (2) מסמיכות זו לומדים שבחיי משפחה יש תקופות שעל האיש לחיות עם אשתו כאילו היו אח ואחות.
- (עמ' 209-210)

